

نقش صادرات غیرنفتی در تحقق اقتصاد مقاومتی

در چارچوب برنامه ششم توسعه

کمیسیون توسعه صادرات

دبیرخانه کمیسیون های تخصصی

عنوان گزارش: نقش صادرات غیرنفتی در تحقق اقتصاد مقاومتی در چارچوب برنامه ششم توسعه
کمیسیون: توسعه صادرات
تهیه کننده: سهیل رودری ۱ حمید رضا قاسمی
انتشار: دبیرخانه کمیسیون های تخصصی اتاق ایران
شماره گزارش: ۰۶۹۶۸۷
بهار ۹۶

خلاصه مدیریتی

از جمله راهبردهای مهم در زمینه تحقق اقتصاد مقاومتی توسعه صادرات غیرنفتی بوده که باید بر اساس اسناد بالادستی از جمله سند توسعه صادرات غیرنفتی کشور و برنامه ششم توسعه تدوین شود. یکی از مهم‌ترین بندهای سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی بر تولید صادرات محور تأکید دارد. تجربیات بعد از انقلاب نشان می‌دهد که اقتصاد وقتی رونق و شکوفایی را تجربه خواهد کرد که تولید بر صادرات متکی باشد. از جهت دیگر تأکید بر برون‌گرایی همراه با درون‌نگری که در سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی مورد تأکید قرار گرفته است، نشانه دیگری از لزوم توجه به محوریت صادرات در اقتصاد است. صادرات غیرنفتی به‌ویژه کالاهای صنعتی جزء اولویت‌های رشد و توسعه ایران و البته هر کشور دیگری محسوب می‌شود. هر چه بتوان از خام‌فروشی فاصله گرفت و عرضه تولیدات صنعتی خود را به بازارهای بین‌المللی افزایش داد، می‌توان امیدوار بود که اقتصاد بیش از پیش در مسیر توسعه حرکت می‌کند. وقتی این وضعیت بر اقتصاد حاکم باشد، نشان دهنده این است که کیفیت و قیمت تمام شده کالا زمینه رقابت بین‌المللی محصولات تولیدی ایران را فراهم خواهد آورد. البته در این میان باید به آمارهای جزئی مربوط به افزایش صادرات غیرنفتی هم توجه کرد. اینکه در چه حوزه‌هایی این افزایش رخ داده است و گروه‌های کالایی مختلف چه نقشی در این میان ایفا کرده‌اند، می‌تواند تجربه خوبی برای بین‌المللی کردن اقتصاد کشور به حساب آید. مخصوصاً این‌که با پالایش داده‌های تجاری گروه‌های مختلف کالایی، می‌توان زمینه را برای سرمایه‌گذاری در بخش‌هایی که دچار ضعف هستند، فراهم نمود. در این گزارش سعی می‌شود که خلاصه‌ای از وضعیت صادرات کشور به خصوص صادرات غیرنفتی با توجه به اهداف اقتصاد مقاومتی ارائه گردد.

فهرست

۴	مقدمه
۵	1- تولید ناخالص داخلی
۶	۲- وضعیت مطلوب تجارت خارجی کشور بر اساس برنامه ششم توسعه
۸	۳- بررسی وضعیت مطلوب صادرات غیر نفتی بر اساس برنامه ششم توسعه
۱۰	۴- اقتصاد مقاومتی
۱۲	۵- صادرات
۱۳	۵-۱ صادرات غیرنفتی
۱۴	۵-۱-۱ ارقام عمده صادراتی
۱۵	۵-۱-۲ کشورهای عمده مقصد صادرات ایران
۱۷	۵-۱-۳ صادرات غیرنفتی به تفکیک بخشهای عمده
۱۷	۵-۱-۴ صادرات محصولات کشاورزی
۱۸	۵-۱-۵ صادرات محصولات صنایع غذایی
۱۹	۵-۱-۶ صادرات گروه معدن و صنایع معدنی
۲۰	۵-۱-۷ صادرات گروه پتروشیمی
۲۱	۵-۱-۸ صادرات دارو، تجهیزات پزشکی و آزمایشگاهی
۲۱	۵-۱-۹ صادرات گروه برق و مکانیک
۲۲	۵-۱-۱۰ صادرات گروه نساجی و پوشاک
۲۳	6- اشتغال
۲۴	۷- ماتریس تحلیل SWOT
۲۴	۷-۱ نقاط قوت
۲۴	۷-۲ نقاط ضعف
۲۴	۷-۳ فرصتها
۲۵	۷-۴ تهدیدها
۲۶	8- نتیجه گیری
۲۸	منابع

در سال‌های اخیر با تشدید تحریم‌های غرب علیه جمهوری اسلامی ایران با هدف متوقف کردن برنامه‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران واژه «اقتصاد مقاومتی» به ادبیات اقتصادی کشور اضافه و متناسب با شرایط اقتصاد کشور مورد بحث قرار گرفته است. درحقیقت اقتصاد مقاومتی به عنوان الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی با فراهم‌سازی موجبات رشد و شکوفایی کشور به‌صورت درون‌زا زمینه توسعه اقتصادی را آماده می‌نماید. به عبارتی اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی می‌تواند موجب کاهش ضربه‌پذیری اقتصاد کشور در آینده شود.

یکی از ارکان مهم و اساسی سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، صادرات است که تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم، گسترش زیرساخت‌های مورد نیاز، برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل دهی بازارهای جدید، تنوع بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورهای منطقه، ایجاد ثبات روبه و مقررات صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف لازمه تحقق این امر می‌باشند. به بیانی دیگر تحقق اقتصاد مقاومتی در توسعه صادرات که منبعی مهم برای تأمین درآمد ارزی است، دیده می‌شود. یکی از راهبردهای مهم در این زمینه، توسعه صادرات غیرنفتی است که ضمن ایجاد ارزش افزوده بالا (به ویژه برای کالاهای صنعتی)، وضعیت اشتغال در جامعه ایران را بهبود بخشیده و سبب کسب درآمدهای ارزی برای تأمین نیازهای وارداتی در کشور می‌شود. همچنین ضریب تأثیرپذیری کشور از تحولات سیاسی و اقتصادی جهانی که به‌واسطه تکیه بر اقتصاد نفتی بوجود می‌آید را کاهش می‌دهد. در واقع وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی باعث می‌شود که با کاهش این درآمدها اقتصاد کشور آسیب ببیند. به همین دلیل یکی از راهکارها این است که صادرات غیرنفتی تا حدی افزایش یابد که نیاز به درآمد نفتی کم شود. علاوه بر آن پرهیز از واردات غیرضروری نیز می‌تواند در کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی مؤثر باشد. در این راستا، گزارش حاضر ابتدا به بررسی تولید ناخالص داخلی کشور، وضعیت صادرات کشور و میزان تحقق اقتصاد مقاومتی با تکیه بر صادرات غیرنفتی پرداخته می‌شود.

۱- تولید ناخالص داخلی

در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های عملکرد اقتصادی در تجزیه و تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. همانطور که ملاحظه می‌گردد تولید ناخالص داخلی طی بازه هفت ساله ۹۵-۱۳۸۹، در سال ۱۳۹۵ در بیشترین مقدار خود (2,184,096.238 میلیارد ریال) و در رتبه دوم تولید سال ۱۳۹۰ (2,171,578.027 میلیارد ریال) قرار دارد.

جدول ۱- نرخ رشد تولید ناخالص داخلی ایران

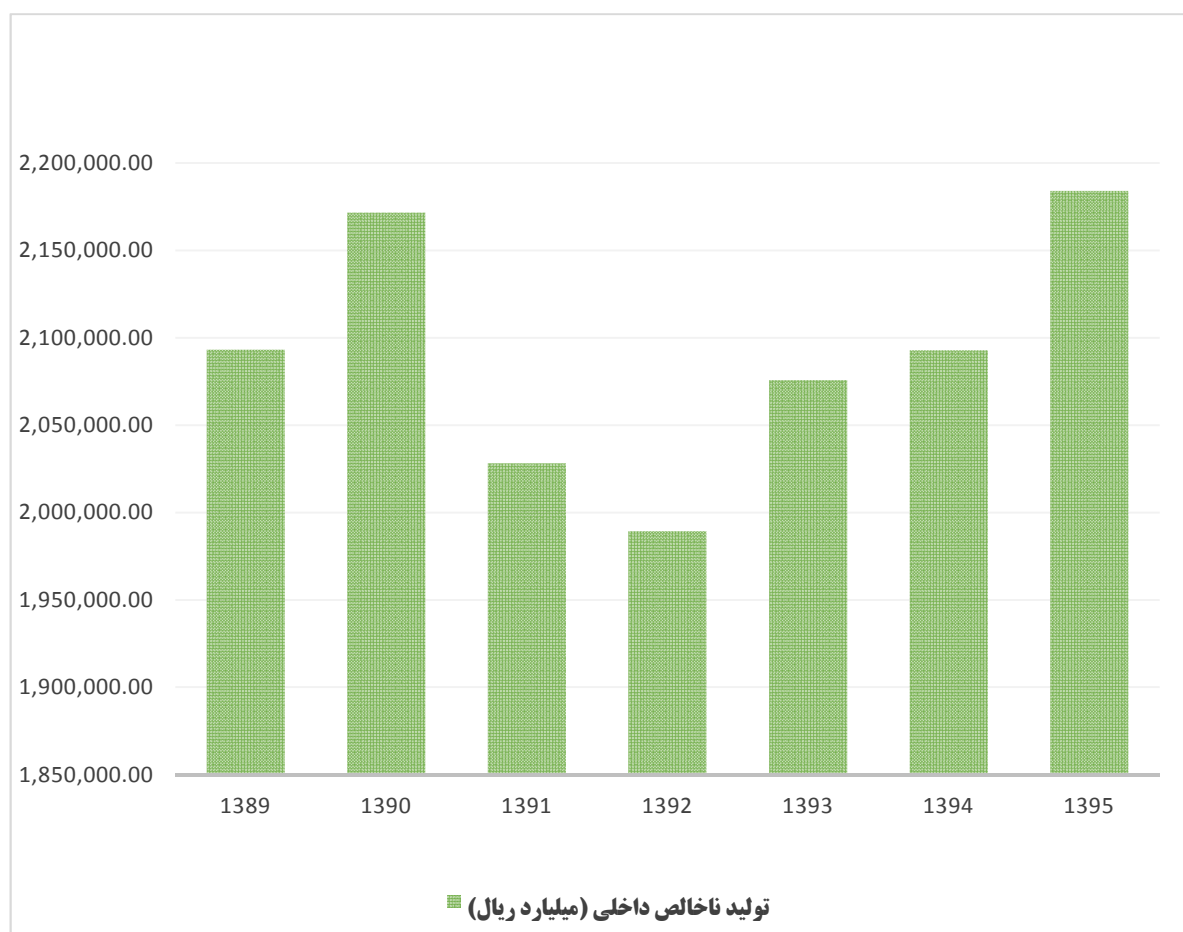
ض	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
نرخ رشد GDP	۴/۲	۵/۷	۹/۱	۰/۹	۲/۳	۶/۵	۳/۷	-۶/۶	-۱/۹	۴/۳

Source: worldbank

جدول ۲- تولید ناخالص داخلی ایران

سال	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
GDP (بیلیون)	2,093,092.618	2,171,578.027	2,028,064.942	1,989,297.000	2,075,699.000	2,092,857.997	2,184,096.238

Source: IMF

۲- وضعیت مطلوب تجارت خارجی کشور بر اساس برنامه ششم توسعه

در این قسمت ابتدا روند مهم‌ترین متغیرهای بخش تجارت خارجی طی دوره ۹۳-۱۳۸۴ مورد بررسی قرار گرفته است و سپس با مدنظر قرار دادن سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری در برنامه ششم و اقتصاد مقاومتی اهداف کمی تجارت، چالش‌های تجارت خارجی و الزامات آن بیان می‌شود.

آمارهای تجارت خارجی کشور در ده سال اخیر یعنی سال‌های برنامه چهارم و پنجم نشان می‌دهد میانگین صادرات غیرنفتی (کالا و خدمات) به ترتیب ۱۹۹۸۱ میلیون دلار و ۳۸۵۶۵ میلیون دلار بوده که به ترتیب از متوسط نرخ رشد سالانه معادل ۱۹/۶ درصد و ۶ درصد برخوردار بوده است. همچنین میانگین واردات کالا و خدمات به ترتیب ۷۲۹۰۳ میلیون دلار و ۸۱۲۴۷ میلیون دلار می‌باشد که به ترتیب از متوسط نرخ رشد سالانه معادل ۱۲/۲ درصد و ۶/۷- درصد برخوردار بوده است. بررسی فهرست کالاهایی که از ایران صادر شده‌اند، نشان می‌دهد کماکان کالاهای فرآوری نشده سهم عمده‌ای از بازار کالاهای صادراتی ایران را به خود اختصاص داده‌اند و اقلام پرتکرار صادراتی شامل کالاهای پایه نفتی، کالاهای پتروشیمی و محصولات خام معدنی از کل صادرات کشور بوده است. در حوزه واردات، نهاده دامی و کالاهای اساسی همواره رتبه‌های اول را به خود اختصاص داده‌اند به طوری که کالاهایی نظیر انواع گندم، ذرت، برنج، کنجاله سویا و ماشین‌آلات در این دوره از جمله مهم‌ترین اقلام وارداتی بوده‌اند. همچنین بررسی ترکیب کالاهای وارداتی طی سال‌های اجرای برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه، بیانگر آن است که در تمامی سال‌های دوره مذکور کالاهای واسطه‌ای همواره بالاترین را در ترکیب وارداتی کشور دارا بوده است. در سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه بندهایی به طور مستقیم در ارتباط با فعالیت‌های حوزه تجارت خارجی در روابط اقتصاد بین‌الملل می‌باشد. در این راستا می‌توان به بندهای ۲، ۴، ۸، ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۳۵، ۳۶ و ۶۰ اشاره نمود. تقویت ساختار رقابتی، توسعه پیوندهای اقتصادی و تجاری، جذب سرمایه خارجی، توسعه بازارهای دریایی جنوب کشور، اتصال شبکه ریلی به مراکز بزرگ اقتصادی، تجاری و صنعتی و مبادی ورودی و خروجی مهم کشور، نشان‌سازی تجاری و تقویت حضور در بازارهای منطقه و جهان، تقویت تعاملات بین‌المللی فضای مجازی و اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه سرمایه‌گذاری خارجی، ورود به بازارهای جهانی و دستیابی به فناوری از جمله موضوعات مهمی است که در بندهای مذکور مورد تأکید قرار گرفته است. بندهای دیگری نیز وجود دارد که اجرای آن‌ها به طور غیرمستقیم توسعه و بهبود فعالیت‌های حوزه تجارت خارجی و روابط اقتصاد بین‌الملل را تحت تأثیر قرار می‌دهد. دستیابی به رشد اقتصادی بالا، گسترش و تعمیق نظام جامع تأمین مالی و ابزارهای آن، تکمیل زنجیره ارزش، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه و تقویت شرکت‌های دانش بنیان، از جمله موضوعاتی است که در این بندها مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین می‌توان گفت که بر اساس محتوای بندهای سیاست کلی برنامه ششم اولاً توسعه تجارت خارجی و روابط اقتصاد بین‌الملل با ارائه خطوط راهبردی مورد توجه قرار گرفته است. ثانیاً به منظور دستیابی به اهداف توسعه‌ای کشور بر تقویت ارتباطات این بخش با سایر بخش‌ها و نقش پررنگ‌تر آن در مقایسه با گذشته تأکید شده است.

جدول ۳- عملکرد اهداف کمی شاخص‌های بخش تجارت خارجی

رشد متوسط دوره برنامه پنجم (%)	سالهای برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه چهارم (%)	سالهای برنامه چهارم		واحد متعارف	هدف کمی/عنوان شاخص	ردیف
	۱۳۹۴*	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		۱۳۸۹	۱۳۸۴			
۲۹۵۱۹/۴	۳۲۳۶۳/۸	۳۱۱۱۹/۰	۲۸۲۴۳	۲۹۲۱۳	۲۶۶۵۸	۱۳۲۹۲	۲۲۵۹۶	۸۷۳۴	میلیون دلار	صادرات کالای غیرنفتی (بدون میعانات گازی)	۱
۷/۴	۴/۰	۱۰/۲	-۳/۳	۹/۶	۱۸	۲۳/۵	۲۳	۳۶/۸	درصد	رشد	
۹۰۴۵/۳	۹۷۲۱/۶	۹۵۸۱	۸۹۹۷	۸۴۸۵	۸۴۴۲	۶۶۸۹	۸۸۵۳	۴۹۹۹	میلیون دلار	صادرات خدمات	۲
۱/۹	۱/۵	۶/۵	۶	۰/۵	-۴/۶	۱۲/۷	۹/۶	۱۲/۶	درصد	رشد	
۳۸۵۶۴/۷	۴۲۰۸۵/۴	۴۰۷۰۰	۳۷۲۴۰	۳۷۶۹۸	۳۵۱۰۰	۱۹۹۸۱	۳۱۴۴۹	۱۳۷۳۳	میلیون دلار	کل صادرات غیرنفتی	۳
۶	۳/۴	۹/۳	-۱/۲	۷/۴	۱۱/۶	۱۹/۶	۱۸/۹	۲۷	درصد	رشد	

۴	واردات کالا	میلیون دلار	۴۳۳۸۱	۷۵۴۵۸	۵۸۲۰۶	۷۸۰۲۷	۶۸۷۱۲	۶۱۱۵۵	۶۵۰۷۹	۵۲۰۵۰/۰	۶۵۰۰۴/۶
	رشد	درصد	۱۱/۹	۹	۱۲/۳	۳/۴	-۱۱/۹	-۱۱/۰	۶/۴	-۲۰/۰	-۷/۲
۵	واردات خدمات	میلیون دلار	۱۰۸۴۰	۱۸۸۹۳	۱۴۶۹۷	۱۸۲۱۳	۱۵۷۹۱	۱۶۱۳۴	۱۶۵۶۶	۱۴۵۰۸/۰	۱۶۲۴۲/۴
	رشد	درصد	۶/۹	۷	۱۱/۷	-۳/۶	-۱۳/۳	۲/۲	۲/۷	-۱۲/۴	-۵/۱
۶	کل واردات	میلیون دلار	۵۴۲۲۱	۹۴۳۵۱	۷۲۹۰۳	۹۶۲۴۰	۸۴۵۰۳	۷۷۲۸۹	۸۱۶۴۵	۶۶۵۵۸/۰	۸۱۲۴۷/۰
	رشد	درصد	۱۰/۹	۸/۶	۱۲/۲	۲	-۱۲/۲	-۸/۵	۵/۶	-۱۸/۵	-۶/۷

منبع: بانک مرکزی ج.ا. ایران

*پیش‌بینی

جدول ۴- اهداف کمی متغیرهای تراز حساب تجاری

متوسط برنامه ششم	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	وضعیت در پایان ۱۳۹۳	واحد	عنوان
۵۸۶۷۶	۸۸۰۱۳	۶۹۴۰۵	۵۴۹۲۷	۴۳۹۵۵	۳۷۰۶۸	۳۲۳۶۴	۳۱۱۱۹	میلیون دلار	صادرات کالای غیرنفتی (بدون میعانات گازی)
۲۲/۲	۲۶/۸	۲۶/۳	۲۵/۰	۱۸/۶	۱۴/۵	۴/۰	-	درصد	رشد
۱۶۴۱۶	۲۴۶۷۶	۱۹۳۹۶	۱۵۲۶۷	۱۲۲۵۶	۱۰۴۸۷	۹۷۲۲	۹۵۸۱	میلیون دلار	صادرات خدمات
۲۰/۵	۲۷/۲	۲۷/۰	۲۴/۶	۱۶/۹	۷/۹	۱/۵	-	درصد	رشد
۷۵۰۹۲	۱۱۲۶۸۹	۸۸۸۰۱	۷۰۲۰۴	۵۶۲۱۱	۴۷۵۵۵	۴۲۰۸۵	۴۰۷۰۰	میلیون دلار	کل صادرات
۲۱/۸	۲۶/۹	۲۶/۵	۲۴/۹	۱۸/۲	۱۳/۰	۳/۴	-	درصد	رشد
۸۹۳۰۸	۱۱۳۹۵۷	۱۰۱۵۸۵	۸۹۰۶۴	۷۶۴۲۰	۶۵۵۱۵	۵۲۰۵۰	۶۵۰۷۹	میلیون دلار	واردات کالا
۱۷/۰	۱۲/۲	۱۴/۱	۱۶/۵	۱۶/۶	۲۵/۹	-۲۰/۰	-	درصد	رشد
۲۲۱۳۷	۲۹۳۸۵	۲۵۸۴۲	۲۲۲۱۵	۱۸۷۹۸	۱۴۴۴۵	۱۴۵۰۸	۱۶۵۶۶	میلیون دلار	واردات خدمات
۱۵/۲	۱۳/۷	۱۶/۳	۱۸/۲	۳۰/۱	-۰/۴	-۱۲/۴	-	درصد	رشد
۱۱۱۴۴۵	۱۴۳۳۴۲	۱۲۷۴۲۷	۱۱۱۲۷۹	۹۵۲۱۹	۷۹۹۶۰	۶۶۵۵۸	۸۱۶۴۵	میلیون دلار	کل واردات
۱۶/۶	۱۲/۵	۱۴/۵	۱۶/۹	۱۹/۱	۲۰/۱	-۱۸/۵	-	درصد	رشد
-۳۰۶۳۳	-۲۵۹۴۴	-۳۲۱۸۰	-۳۴۱۲۷	-۳۲۴۶۵	-۲۸۴۴۷	-۱۹۶۸۶	-۳۳۹۶۰	میلیون دلار	تراز بازرگانی غیرنفتی
-۵۷۲۱	-۴۷۰۹	-۶۴۴۶	-۶۹۴۷	-۶۵۴۳	-۳۹۵۸	-۴۷۸۶	-۶۹۸۵	میلیون دلار	تراز خدمات
-۳۶۳۵۳	-۳۰۶۵۳	-۳۸۶۲۷	-۴۱۰۷۴	-۳۹۰۰۷	-۳۲۴۰۵	-۲۴۴۷۳	-۴۰۹۴۵	میلیون دلار	تراز حساب جاری بدون نفت

منبع: آمارهای متغیرهای تجارت خارجی تا سال ۱۳۹۳ بانک مرکزی ج.ا. ایران و بعد از آن پیش‌بینی امور اقتصاد کلان

توجه: تفاوت آمار بانک مرکزی و گمرک ج.ا. ا. عمدتاً ناشی از این است که در آمار بانک مرکزی بخشی از صادرات پتروشیمی به عنوان صادرات نفت و گاز لحاظ می‌گردد. همچنین در محاسبه واردات کالا توسط بانک مرکزی واردات مناطق آزاد، بازارچه‌های مرزی و برآوردی از واردات غیررسمی به آمار واردات گمرک اضافه می‌شود.

از جمله مهم‌ترین چالش‌ها و تنگناها در حوزه تجارت خارجی عبارتند از:

۱. سهم پایین کالاهای دارای ارزش افزوده و یا فناوری بالا در میزان صادرات کشور
۲. عدم ثبات سیاست‌های تجاری به خصوص تغییر مستمر نرخ‌های تعرفه واردات و مجوزهای صادراتی
۳. حجم بالای قاچاق
۴. فقدان برنامه‌ریزی مناسب جهت بهره‌گیری از فرصت‌های تجاری زودگذر
۵. ضعف حمایت هدفمند از توسعه صادرات و فعالیت‌های ترویج تجارت
۶. ناکافی بودن بنگاه‌های خصوصی صادراتی توانمند، متخصص و با مقیاس مناسب جهت ورود به بازارهای جهانی
۷. ناکارآمدی مناطق آزاد تجاری در فرآیند توسعه صادرات

۸. کمبود زیرساخت‌های مناسب از جمله ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای، هوایی، دریایی، ریلی و وجود مشکلات دیوان سالارانه در بنادر، گمرکات و فرودگاه‌ها و فقدان شرکت‌های حمل‌ونقل ترکیبی داخلی و بین‌المللی
۹. پایین بودن قدرت رقابت‌پذیری کالاهای صادراتی به دلیل بالا بودن هزینه تمام شده و پایین بودن کیفیت

۳- بررسی وضعیت مطلوب صادرات غیر نفتی بر اساس برنامه ششم توسعه

تک بعدی بودن اقتصاد کشور و وابستگی به درآمد حاصل از صادرات نفت موجب آسیب‌پذیری اقتصاد می‌گردد. بنابراین برای جلوگیری از این امر باید این وابستگی را کاهش داد. بدین منظور می‌توان به برنامه جایگزینی واردات و سیاست توسعه صادرات غیرنفتی اشاره نمود. این در حالی است که بررسی‌ها نشان می‌دهد علی‌رغم تلاش‌های صورت‌گرفته، صادرات غیرنفتی کشور همچنان در سطح پایینی قرار دارد و علاوه بر آن، صادرات غیر نفتی کشور نیز به بخش نفت و گاز وابسته می‌باشد. هدف کلی برنامه ششم توسعه در تطابق با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه تجارت خارجی، ارتقاء سطح رقابت‌پذیری و توسعه صادرات غیرنفتی کالا و خدمات می‌باشد. به عبارتی یکی از اهداف کلان که معمولاً در زمره منافع ملی کشورها ذکر می‌شود رسیدن به توسعه اقتصادی و ارتقای رفاه اقتصادی است ولی اکنون با توجه به فرآیند جهانی شدن و گسترش وابستگی متقابل بین کشورها دیگر نمی‌توان با رویکردی درون‌گرایانه به توسعه اقتصادی نگریست و تصور نمود که صرفاً در چارچوب ملی می‌توان به آن دست یافت. از این روست که راهبردها و سیاست‌های تجاری در دنیای امروز از اهمیت خاصی برخوردار است.

راهبردهای موردنظر برای دستیابی به هدف ارتقاء سطح رقابت‌پذیری و توسعه صادرات غیرنفتی کالا و خدمات عبارتند از:

۱. تأکید بر افزایش سهم صادرات خدمات و محصولات با فناوری برتر در صادرات کشور
۲. تسهیل و گسترش خدمات تجاری و بازرگانی
۳. جذب سرمایه‌گذاری خارجی به منظور تولید صادراتی
۴. جلوگیری از انحصار و بازارشکنی و گسترش حضور مؤثر بخش خصوصی در بازارهای بین‌المللی با تأکید بر بنگاه‌های خرد و کوچک

همانطور که در جدول ذیل (اهداف کمی بخش تجارت خارجی در برنامه ششم) مشاهده می‌گردد، پیش‌بینی می‌شود کل صادرات غیرنفتی (بدون میعانات گازی) در سال ۱۳۹۵، به ۴۷۵۵۵ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۹، به ۱۱۲۶۸۹ میلیون دلار خواهد رسید؛ به گونه‌ای که متوسط رشد کل صادرات غیرنفتی (بدون میعانات گازی)، ۲۱/۸ درصد خواهد بود.

جدول ۵- اهداف کمی بخش تجارت خارجی در برنامه ششم

متوسط رشد سالانه برنامه ششم (%)	متوسط برنامه ششم	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	
۲۲/۲	۵۸۶۷۶	۸۸۰۱۳	۶۹۴۰۵	۵۴۹۳۷	۴۳۹۵۵	۳۷۰۶۸	۳۲۳۶۴	۳۱۱۱۹	میلیون دلار	صادرات کالای غیرنفتی (بدون میعانات گازی)
۲۰/۵	۱۶۴۱۶	۲۴۶۷۶	۱۹۳۹۶	۱۵۲۶۷	۱۲۲۵۶	۱۰۴۸۷	۹۷۲۲	۹۵۸۱	میلیون دلار	صادرات خدمات
۲۱/۸	۷۵۰۹۲	۱۱۲۶۸۹	۸۸۸۰۱	۷۰۲۰۴	۵۶۲۱۱	۴۷۵۵۵	۴۲۰۸۵	۴۰۷۰۰	میلیون دلار	کل صادرات غیر-نفتی (بدون میعانات گازی)
-	-۳۰۶۳۳	-۲۵۹۴۴	-۳۲۱۸۰	-۳۴۱۲۷	-۳۲۴۶۵	-۲۸۴۴۷	-۱۹۶۸۶	-۳۳۹۶۰	میلیون دلار	تراز بازرگانی غیرنفتی
-	-۳۶۳۵۳	-۳۰۶۵۳	-۳۸۶۲۷	-۴۱۰۷۴	-۳۹۰۰۷	-۳۲۴۰۵	-۲۴۴۷۳	-۴۰۹۴۵	میلیون دلار	تراز حساب جاری بدون نفت

مأخذ: تا سال ۱۳۹۳ بانک مرکزی ج.ا.ایران، بعد از آن پیش‌بینی امور اقتصاد کلان، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

*تفاوت آمار بانک مرکزی و گمرک ج. ا. ایران عمدتاً ناشی از آن است که در آمار بانک مرکزی بخشی از صادرات پتروشیمی به عنوان صادرات نفت و گاز لحاظ می‌گردد. همچنین در محاسبه واردات کالا توسط بانک مرکزی، واردات مناطق آزاد، بازارچه‌های مرزی و برآوردی از واردات غیررسمی به آمار واردات گمرک اضافه می‌شود.

بطور کلی یکی از چالش‌های عمده در زمینه صادرات غیر نفتی این است که عمده صادرات ایران شامل محصولات پتروشیمی، گازها و سایر فرآورده‌ها و مشتقات نفتی می‌باشد و بطور معمول این محصولات در زمره کالاهای واسطه و اولیه محسوب می‌شوند و عمدتاً تولید آنها در کشور از ساختاری دولتی تبعیت می‌نماید. در این زمینه می‌توان به توسعه سرمایه‌گذاری در صنایع تبدیلی مرتبط با این محصولات (بویژه توسط بخش خصوصی) اشاره نمود تا ارزش افزوده بالاتری را نصیب کشور نماید. در واقع باید تا آنجا که امکان دارد صادرات را به سمت محصولات با فناوری بالا، که ارزش افزوده بالاتری را نیز نصیب کشور می‌کنند، سوق داد. همچنین گسترش صادرات خدمات فنی مهندسی نیز به دلایل زیر می‌تواند کشور را در راستای رسیدن به اهداف و وضعیت مطلوب راهنمایی نماید.

برخی از سیاست و اقدامات اساسی لازم در این حوزه عبارتند از:

۱. سیاست‌ها:

- ۱-۱ پشتیبانی از توسعه صادرات محصولات صنایع پیشرفته و دانش بنیان
- ۲-۱ پشتیبانی از سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی با رویکرد توسعه صادرات و انتقال فناوری
- ۳-۱ پشتیبانی از سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی با رویکرد توسعه صادرات خدمات حمل‌ونقل و ترانزیت (انرژی، کالا، مسافر، اطلاعات)
- ۴-۱ حمایت از پردازش محصولات خام و اولیه داخلی به جای حمایت از صادرات این محصولات در راستای تکمیل زنجیره ارزش
- ۵-۱ استفاده مناسب از ظرفیت‌های مناطق آزاد در جهت گسترش تولیدات صادرات‌گرا
- ۶-۱ توسعه ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای، هوایی، دریایی، و ریلی و نیز شرکت‌های حمل‌ونقل ترکیبی داخلی و بین‌المللی و توسعه امکانات بندری و مرزی و ترمینال‌های صادراتی کالا زیرساخت‌های گمرکی
- ۷-۱ سرمایه‌گذاری مشترک با برندها و شرکت‌های معتبر جهانی برای تولید
- ۸-۱ توسعه تولید و ارائه اثربخش اطلاعات تجاری بازارهای بین‌المللی
- ۹-۱ توانمندسازی بنگاه‌های خرد و کوچک برای حضور در بازارهای بین‌المللی

۲. اقدامات اساسی:

- ۱-۱ بهبود بخشیدن به زیرساخت‌های فنی و قراردادی به منظور توسعه صادرات خدمات شرکت‌های فنی- مهندسی
- ۲-۱ تسهیل در صدور ضمانتنامه‌های بانکی برای توسعه صادرات خدمات فنی مهندسی
- ۳-۱ برقراری عوارض بر صادرات محصولات خام و دارای ارزش افزوده پایین
- ۴-۱ توسعه و صیانت از حقوق مالکیت فکری در زنجیره ارزش محصولات به‌ویژه محصولات دانش بنیان
- ۵-۱ بازبینی و افزایش مشوق‌های موجود توسعه صادرات کالای غیرنفتی و خدمات متناسب با ارزش افزوده
- ۶-۱ حمایت مادی از حضور برندهای ایرانی در فروشگاه‌های بزرگ و زنجیره‌های معتبر بین‌المللی
- ۷-۱ برقراری خطوط منظم کشتیرانی و هوایی
- ۸-۱ تشویق و الگوسازی صادرکنندگان و تجار موفق از طریق اعطای جوایز مادی و غیرمادی نظیر معرفی رسانه‌ای
- ۹-۱ پشتیبانی از برندسازی محصولات داخلی و ایجاد هلدینگ و بنگاه‌های تخصصی صادراتی و تقویت بسته‌بندی

برخی از الزامات تحقق اهداف و اجرای سیاست‌ها عبارتند از:

- ۱- بهبود محیط کسب‌وکار جهت تسهیل فرایند جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌گذاری مشترک با هدف انتقال فناوری- های نوین و استفاده از شبکه فروش و صادراتی آنها
- ۲- تعیین و کاهش تدریجی تعرفه‌ها برای دوره‌های زمانی مشخص در راستای شفاف‌سازی فضای کسب‌وکار

- ۳- راهاندازی خطوط اعتباری جهت تحریک تقاضای خارجی
- ۴- تخصیص منابع لازم برای اجرای کامل برنامه‌های توسعه صادرات
- ۵- برنامه‌ریزی هدفمند جهت پیوستن بنگاه‌های داخلی به زنجیره‌های تولید و ارزش جهانی
- ۶- ایجاد نظام کنترل و پایش برنامه‌های توسعه تجارت کشور

۴- اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی روشی برای مقابله با تحریم‌ها علیه یک منطقه یا کشور تحریم شده می‌باشد، در شرایطی که صادرات و واردات هیچ کدام برای آن کشور مجاز نیست. اصطلاح اقتصاد مقاومتی اولین بار پس از محاصره غزه در سال ۲۰۰۵ که ناتوانی در امر صادرات، امکان صادرات و در نتیجه کشت بسیاری از محصولات کشاورزی از جمله توت فرنگی را کاهش داده بود، استفاده شد. در کشورمان، واژه اقتصاد مقاومتی برای اولین بار در دیدار کارآفرینان با مقام معظم رهبری در شهریور سال ۱۳۸۹ مطرح گردید. اقتصاد مقاومتی به معنای شکوفایی اقتصادی و رفع مشکلات موجود در زیر بخش‌های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بیگانگان و نیز کاهش اثرات فشارهای خارجی و تحریم‌ها بر اقتصاد داخلی می‌باشد. به عبارت دیگر اقتصاد مقاومتی عبارت است از تشخیص حوزه‌های فشار و تحریم و به دنبال آن تلاش برای کنترل و خنثی سازی اثرات آن‌ها و در شرایط آرمانی تبدیل چنین فشارهایی به فرصت؛ که به‌طور قطع، باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت‌های عقلایی و مدبرانه پیش شرط و الزام چنین موضوعی است. همان‌طور که رهبری بیان کرده‌اند، اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین کننده رشد و شکوفایی کشور باشد. در واقع تحریم‌ها مهمترین عامل در مطرح شدن اقتصاد مقاومتی است. پرداختن به موضوع اقتصاد مقاومتی به دلایل مختلف امری مهم و ضروری است. از یک طرف دشمنان ایران تلاش دارند تا نسبت به درهم ریختگی اقتصاد ایران اقدام کنند و از ناحیه اقتصاد ضرباتی را به کشور وارد کنند و از طرف دیگر مقاومت در اقتصاد نسخه‌ای کارساز برای عبور از این مرحله است. از سویی دیگر موضوع اقتصاد مقاومتی موضوعی بسیار بدیع، جدید و بکر است و تجربه منتشر شده مکتوبی در مورد آن وجود ندارد و قاعدتا باید جوانب آن بررسی و مورد توجه قرار گیرد. از منظری دیگر برای کشور جمهوری اسلامی ایران که مصمم است اقتصاد تک محصولی و مبتنی بر درآمد نفت را متحول نموده و به سمت عدم وابستگی به نفت حرکت کند، موضوع اقتصاد مقاومتی یک راهکار و نقشه راه سازنده است.

۴-۱ ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی:

برخی از ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی که از سوی مقام معظم رهبری ارائه شده‌اند، در ذیل مطرح می‌شود:

۱. تحرک و پویایی در اقتصاد کشور و بهبود شاخص‌های کلان به ویژه عدالت اجتماعی؛
۲. توانایی مقاومت در برابر عوامل تهدیدز؛
۳. تکیه بر ظرفیت‌های داخلی در عین حال استفاده حداکثر از امکانات بیرون کشور،
۴. رویکرد جهادی (حرکت علمی، پر قدرت، با برنامه و مجاهدانه)؛
۵. مردم‌محوری با واگذاری فعالیت اقتصادی به مردم (فعالان، کارآفرینان، مبتکران، صاحبان مهارت، صاحبان سرمایه)؛
۶. امنیت اقلام راهبردی و اساسی (به ویژه غذا و دارو)؛
۷. کاهش وابستگی به نفت؛
۸. اصلاح الگوی مصرف؛
۹. فسادستیزی و امنیت اقتصادی به ویژه از طریق شفاف سازی و ایجاد فضای رقابتی و با ثبات؛

۴-۲ زیرسیستم‌های مورد نیاز اقتصاد مقاومتی

مهم‌ترین مؤلفه‌های زیرسیستم اقتصاد مقاومتی در موضوعات حیاتی اقتصاد نظیر موقعیت ارزی و نیز سیاست‌های پولی و مالی بودجه‌ای مطرح می‌شود و باید با سیاست‌گذاری‌های مدیریت شده نرخ ارز تعدیل صورت گیرد تا در ادامه با کاهش واردات و تحریک صادرات آن را با اعمال سایر سیاست‌های موفق صادراتی نظیر بهبود شرایط کسب و کار افزایش داده و در نهایت با قدرت بخشی به تولیدات داخلی و رشد آن ارزش ریال را به طور ذاتی در مقابل فشارهای خارجی تقویت، تثبیت و در نهایت از کاهش روز افزون ارزش آن که اقتصاد یک کشور را به

شدت تهدید می‌کند، جلوگیری کرد. برای تحقق اقتصاد مقاومتی باید هزینه‌ها و مخارج غیرضروری که مانعی برای ایجاد تعادل واقعی در بودجه کشور است بررسی و در سطح وسیعی حذف و یا کاهش یابد تا از این طریق، منابع ارزی محدودی که از صادرات نفتی و غیرنفتی به دست می‌آید به‌طور علمی عقلایی یا صرفه‌جویانه مورد استفاده قرار گیرد. همان‌طور که در بند ۱۰ سیاست‌های اقتصاد مقاومتی اشاره شده است، حمایت همه جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از راه‌های زیر امکان‌پذیر می‌باشد:

- ✓ تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم.
- ✓ گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز.
- ✓ تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات.
- ✓ برنامه ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید، و تنوع بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه.
- ✓ استفاده از ساز و کار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.
- ✓ ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.

بنابراین می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین مسائل اقتصادی-سیاسی در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، صادرات غیرنفتی است که توجه به آن می‌تواند نقش مؤثری در درآمدزایی، ارزآوری، و کاهش وابستگی بودجه کشور به نفت و فرآورده‌های آن داشته باشد.

۳-۴ الزامات اقتصاد مقاومتی:

بنا به فرمایشات مقام معظم رهبری، اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در برابر خصومت‌های دشمنان تعیین‌کننده مسیر رشد و شکوفایی کشور است. در واقع سخنان ایشان تأکیدی بر این مطلب است که خنثی‌سازی تحریم‌ها تنها به وسیله اقتصاد مقاومتی امکان‌پذیر می‌باشد. به بیان دیگر مهم‌ترین عامل در مطرح شدن اقتصاد مقاومتی، تحریم‌های اقتصادی هستند. از نظر دشمنان این تحریم‌ها بر اقتصاد خانوارها اثرات منفی داشته است که این فشارها می‌تواند زمینه تغییرات فرهنگی، اجتماعی و عقیدتی در کشور را فراهم سازد.

رهبر معظم انقلاب، عملی کردن اقتصاد مقاومتی را نیازمند الزاماتی می‌دانند که همه آحاد جامعه باید به آن‌ها پایبند باشند و آمادگی خود را برای مقابله با تهدیدات و تحریم‌های اقتصادی دشمنان افزایش دهند.

الزامات کوتاه‌مدت: این الزامات به برنامه‌ها و امور اجرایی کشور مربوط می‌شود و شامل حمایت از تولید ملی و داخلی، مدیریت منابع ارزی، مدیریت مصرف، استفاده حداکثری از زمان، منابع، امکانات و حرکت بر اساس برنامه می‌باشد.

الزامات بلندمدت: الزامات بلندمدت مرتبط با اصلاح نظام اقتصادی کشور است و شامل تکیه بر مردم و واگذاری امور اقتصادی به آحاد مردم، مقاوم بودن اقتصاد در برابر فشارها و تحریم‌های بین‌الملل، اقتصاد دانش بنیان و توجه بیشتر به تولید علم و شرکت‌های دانش بنیان، کاهش وابستگی به نفت و خام‌فروشی، تبیین دانشگاهی و آکادمیک اقتصاد مقاومتی می‌باشد.

۴-۴ دستاوردهای اقتصاد مقاومتی:

بسترسازی مناسب برای تحقق اقتصاد مقاومتی نیازمند شناسایی نیازها و آسیب‌های جامعه است که خود نیز مستلزم فرماندهی متمرکز بر اجرای این عملکرد و مردمی کردن این حرکت می‌باشد تا بدین ترتیب امکان تغییر سازوکارها به سازوکارهای جهادی فراهم شود که سرانجام موجب خودتکایی و عدم وابستگی به بیگانگان به عنوان بزرگترین دستاورد اقتصاد مقاومتی خواهد شد. علاوه بر آن کاهش وابستگی به نفت، تقویت صنایع داخلی، کاهش هزینه‌های تولید (مانند هزینه‌های انرژی، کارگر، نظارت و حمل‌ونقل)، کاهش نرخ بیکاری، افزایش بهره‌وری نیروی کار، اصلاح الگوی مصرف، صرفه‌جویی در مصرف انرژی و ... را می‌توان از دیگر دستاوردهای این رویکرد شمرد.

۵- صادرات

بر اساس آمارسایت اقتصاد تجارت (Trading economics)، صادرات ایران در ماه دوم فصل چهارم سال ۲۰۱۴ از ۶۰۹۱ میلیون دلار به ۵۴۳۰ میلیون دلار در ماه سوم فصل چهارم سال ۲۰۱۴ کاهش یافت. طی سال‌های ۲۰۱۴-۱۹۷۴، صادرات ایران در فصل دوم ۲۰۱۱ در بالاترین مقدار خود، ۱۴۵۵۱۸ میلیون دلار و در فصل چهارم ۲۰۱۴ در کمترین مقدار خود بوده است. پیش‌بینی می‌شود که در فصل پایانی سال ۲۰۱۶، صادرات ایران به ۴۳۹۴ میلیون دلار برسد. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود طی بازه زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۴ صادرات ایران در سال ۲۰۱۰ در حداکثر مقدار و در سال ۲۰۱۳ در حداقل مقدار خود بوده است. به عبارت دیگر صادرات سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۰ در حدود ۱۱۸ میلیارد دلار بوده اما در سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۲ این رقم کاهش یافته و به ۹۴ میلیارد دلار رسیده است؛ ولی مجدداً در سال ۲۰۱۴ روند رو به افزایش خود را طی کرده است و به ۱۰۵ میلیارد دلار رسیده است. همچنین جدول ۴ بیانگر این است که سالانه صادرات ایران چه سهمی از تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است.

جدول ۶- صادرات کالا و خدمات ایران، بر اساس دلار ثابت ۲۰۱۰ آمریکا

سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
مقدار (دلار)	118815288355.92	118404741292.384	94175443549.1308	94138819689.0406	105397246041.178

Source:

worldbank

جدول ۷- صادرات کالا و خدمات (% از تولید ناخالص داخلی)

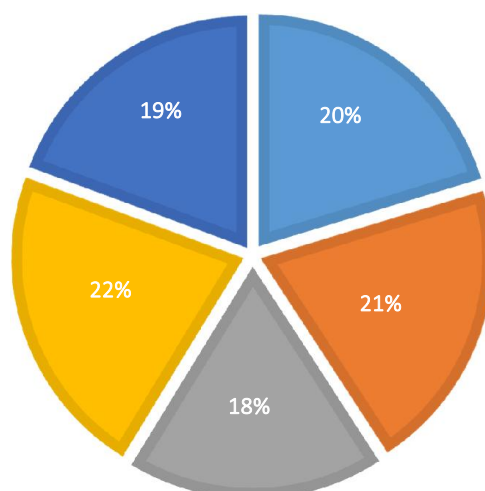
سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
مقدار	۲۵/۴	۲۵/۷	۲۲/۴	۲۷/۵	۲۴/۲

Source:

worldbank

صادرات کالا و خدمات (% از تولید ناخالص داخلی)

■ 2010 ■ 2011 ■ 2012 ■ 2013 ■ 2014

۱-۵ صادرات غیرنفتی

بر اساس آمار منتشره از سوی گمرک جمهوری اسلامی ایران صادرات کالا (با احتساب میعانات گازی) طی هفت ماه سال ۱۳۹۵ ارزشی معادل ۲۴۶۵۷ میلیون دلار داشته است؛ در حالی که در سال ۱۳۹۴ طی مدت مشابه از ارزشی معادل ۲۳۶۳۳ میلیون دلار برخوردار بوده است (صادرات ۱۳۹۵ نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴، به لحاظ ارزشی ۴ درصد افزایش یافته است). همان گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌گردد طی سال‌های ۹۴-۱۳۸۹ صادرات غیرنفتی ایران افزایش یافته است. به عبارتی با توجه به این که یکی از اهداف اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی است، طی سال‌های ۹۴-۱۳۸۹ صادرات غیرنفتی و نفتی (بجز سال ۱۳۹۱) به ترتیب روند افزایشی و کاهشی داشته است. بر اساس اطلاعات منتشر شده صادرات نفتی در ۱۳۸۹ و ۹۴ به ترتیب ۹۰۱۹۱ و ۳۳۵۶۹ میلیون دلار و صادرات غیرنفتی در سال‌های مذکور به ترتیب برابر با ۲۲۵۹۶ و ۳۱۲۰۸ میلیون دلار می‌باشد. به بیان بهتر در سال ۱۳۸۹ از کل صادرات ایران، ۹۰۱۹۱ میلیون دلار صادرات نفتی و ۲۲۵۹۶ میلیون دلار صادرات غیرنفتی بوده است؛ در حالی که در سال ۱۳۹۴، ۳۳۵۶۹ میلیون دلار صادرات نفتی و ۳۱۲۰۸ میلیون دلار صادرات غیرنفتی، سهم از کل صادرات ایران داشته‌اند.

جدول ۸- آمار مقایسه‌ای مقدماتی صادرات و واردات طی هفت ماهه سال‌های ۹۵-۱۳۹۴

عنوان	ارزش هفت ماهه ۹۵ (میلیون دلار)	ارزش هفت ماهه ۹۴ (میلیون دلار)	درصد تغییرات
صادرات غیر نفتی (کالا و میعانات گازی)	۲۴۶۵۷	۲۳۶۳۳	۴
واردات کالا	۲۴۰۵۱	۲۴۰۷۶	-۰/۱

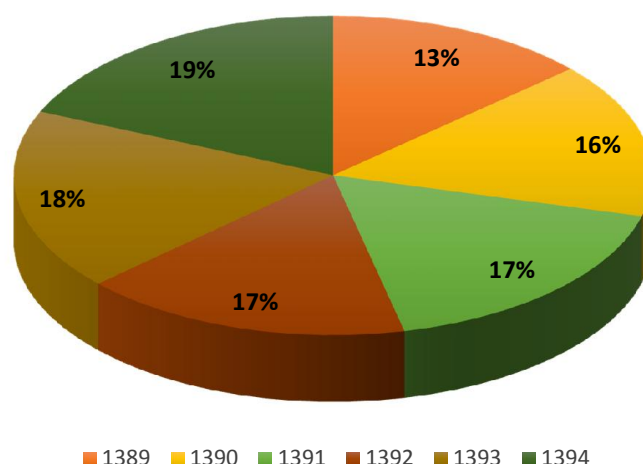
* متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی ۳۴۱ دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۲۱ درصد کاهش داشته است. * متوسط قیمت هر تن کالای وارداتی ۱۲۸۴ دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۷/۶ درصد افزایش داشته است.

جدول ۹- آمار صادرات و واردات طی سال‌های ۹۴-۱۳۸۹

سال	صادرات نفتی (میلیون دلار)	صادرات غیرنفتی (میلیون دلار)	کل صادرات (میلیون دلار)	واردات (میلیون دلار)
۱۳۸۹	۹۰۱۹۱	۲۲۵۹۶	۱۱۲۷۸۷	۷۵۴۵۸
۱۳۹۰	۱۱۹۱۴۸	۲۶۶۵۸	۱۴۵۸۰۶	۷۸۰۲۷
۱۳۹۱	۶۸۰۵۸	۲۹۲۱۳	۹۷۲۷۱	۶۸۷۱۲
۱۳۹۲	۶۴۸۸۲	۲۸۲۴۳	۹۳۱۲۴	۶۱۱۵۵
۱۳۹۳	۵۵۳۵۲	۳۱۱۱۹	۸۶۴۷۱	۶۵۰۷۹
۱۳۹۴	۳۳۵۶۹	۳۱۲۰۸	۶۴۵۹۷	۵۲۴۱۹

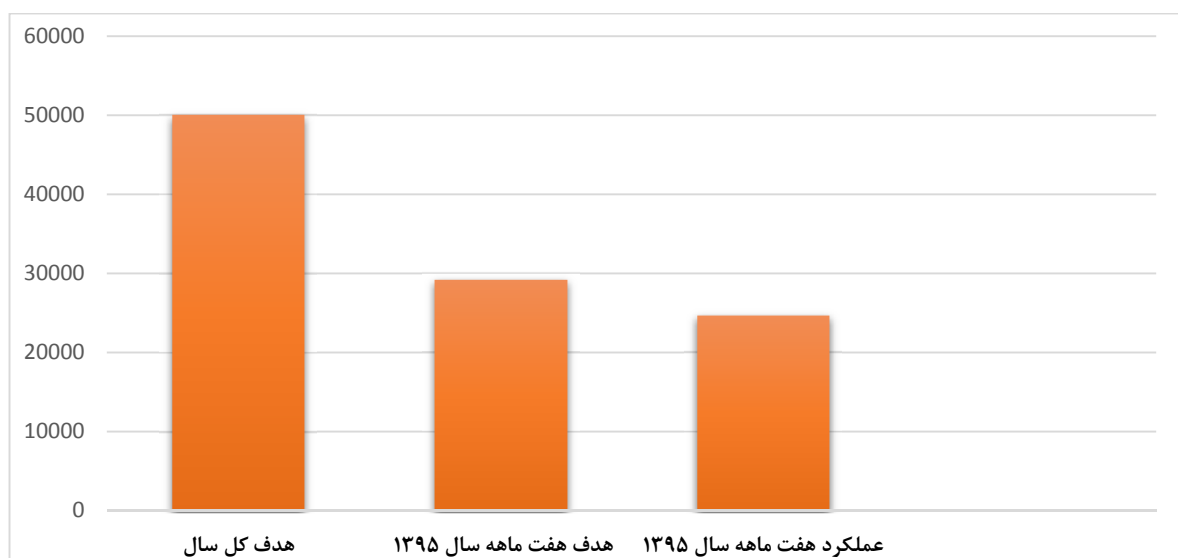
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ایران

صادرات غیرنفتی

جدول ۱۰- صادرات غیر نفتی بدون احتساب خدمات طی هفت ماهه ۱۳۹۵ (ارزش: میلیون دلار)

هدف کل سال ۹۵	عملکرد	درصد تحقق نسبت به اهداف کل سال ۱۳۹۵	درصد تحقق نسبت به اهداف هفت ماهه ۱۳۹۵
۵۰۰۰۰	۲۴۶۵۷	۴۹	۸۴

۵-۱- اقلام عمده صادراتی

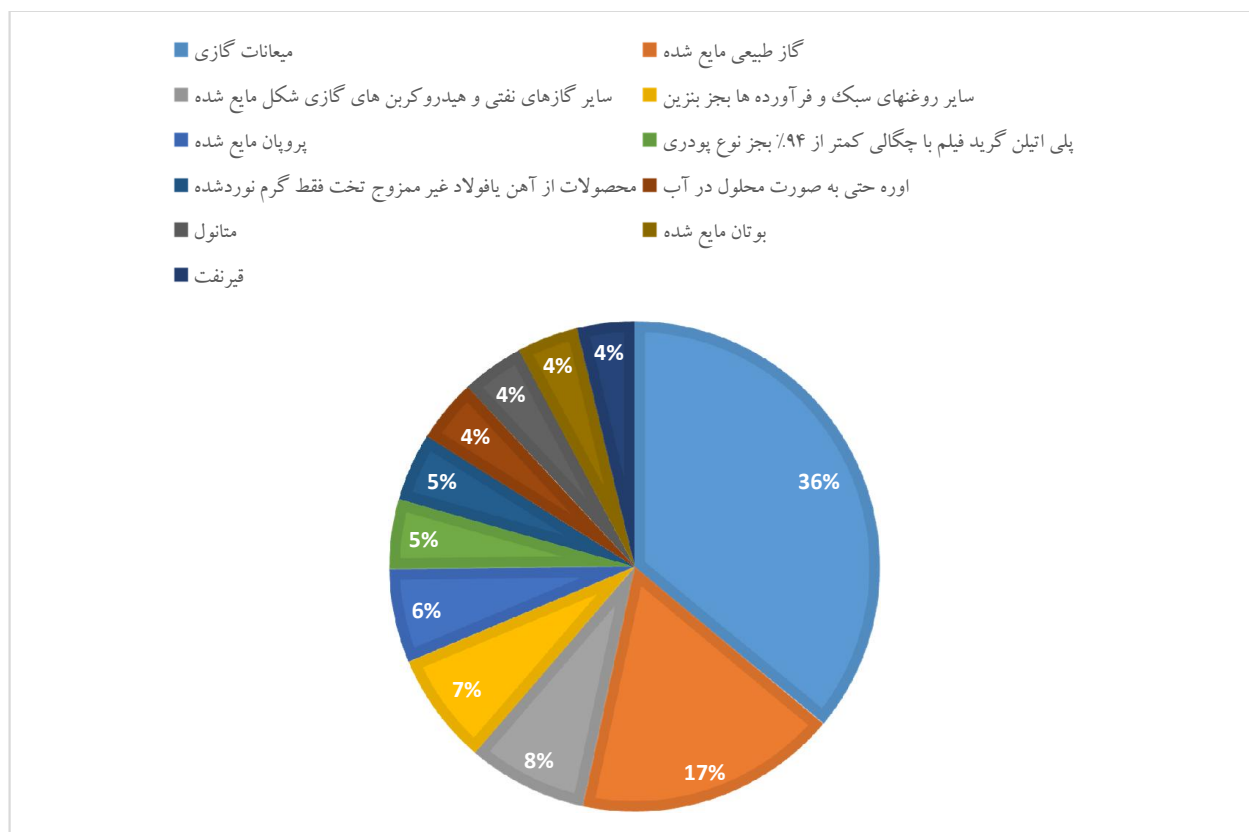
اقلام عمده صادراتی ایران طی هفت ماه سال ۱۳۹۵ به شرح زیر می باشد.

جدول ۱۱- اقلام عمده صادراتی، طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با سال قبل

عنوان	هفت ماهه سال ۱۳۹۵		هفت ماهه سال ۱۳۹۴		درصد تغییرات	
	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	سهم ارزش	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	سهم ارزش
میعانات گازی	۴۰۵۰.۱۹۳.۸۵۸	۱۰.۳۱۴.۳۲۵.۸۰۷	۱۶/۴۳	۲.۸۲۰.۹۲۲.۱۲۸	۵.۹۱۰.۹۲۸.۱۲۶	۱۱/۹۴
گاز طبیعی مایع شده در ظروف یکهزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۱.۹۵۱.۵۱۲.۳۸۱	۸.۸۳۲.۳۵۷.۴۱۶	۷/۹۱	۱.۵۵۷.۵۶۴.۵۳۷	۴.۲۱۰.۲۵۶.۴۲۳	۶/۵۹
سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای گازی شکل مایع شده غیر مذکور در ظروف یکهزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۸۸۸.۰۶۹.۴۷۱	۱.۸۳۳.۳۲۳.۵۷۰	۳/۶۰	۱.۲۳۳.۳۲۴.۷۶۹	۱.۴۷۰.۶۴۶.۶۵۴	۵/۲۲
سایر روغنهای سبک و فرآورده ها بجز بنزین	۸۲۸.۰۷۴.۱۳۵	۲.۲۷۶.۸۶۵.۲۹۸	۳/۳۶	۳۸۱.۴۷۱.۷۲۲	۵۴۸.۲۴۱.۸۲۶	۱/۶۱
پروپان مایع شده در ظروف یکهزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۶۹۴.۰۷۷.۹۳۶	۱.۹۴۱.۹۸۸.۰۱۱	۲/۸۱	۹۴۶.۹۸۵.۸۷۸	۱.۹۳۲.۵۷۵.۱۸۳	۴/۰۱
پلی اتیلن گرید فیلم با چگالی کمتر از ۹۴٪ بجز نوع پودری	۵۱۶.۷۴۴.۴۷۴	۴۴۷.۸۷۹.۴۸۲	۲/۱۰	۶۹۴.۹۲۰.۳۴۱	۵۶۸.۹۳۰.۹۱۴	۲/۹۴
محصولات از آهن یا فولاد غیر ممزوج تخت فقط گرم نوردشده، بصورت طومار با پهنای ۶۰۰ میلیمتر یا بیشتر به ضخامت حداقل ۴/۷۵ میلیمتر پاک شده در سطح	۵۰۲.۱۱۰.۴۰۶	۷۹۰.۸۶۰.۲۰۰	۲/۰۴	۵۷۳.۷۷۵.۷۱۲	۷۸۶.۱۰۹.۸۸۱	۲/۴۳

۱۴/۵۸	-۹/۸۱	۲/۲۰	۱,۶۳۵,۸۸۶,۰۵۲	۵۲۰,۰۰۰,۰۸۹	۱/۹۰	۱,۸۷۴,۳۶۶,۹۸۳	۴۶۸,۹۹۹,۲۰۰	اوره حتی به صورت محلول در آب
۲/۳۷	-۱۳/۲۳	۲/۲۴	۲,۳۲۱,۵۳۴,۲۷۹	۵۳۰,۰۰۰,۹۷۸	۱/۸۷	۲,۳۷۶,۵۲۵,۶۰۳	۴۵۹,۹۴۵,۲۸۲	متانول
۰/۸۸	-۲۳/۸۱	۲/۵۲	۱,۱۷۹,۳۴۲,۱۲۶	۵۹۵,۶۶۹,۴۱۱	۱/۸۴	۱,۱۸۹,۷۷۳,۴۱۳	۴۵۳,۸۴۵,۴۸۲	بوتان مایع شده در ظروف یکهزار سانتی متر مکعب و بیشتر
-۱/۷۷	-۴۵/۶۸	۳/۳۱	۱,۸۶۹,۳۶۴,۴۵۰	۷۸۲,۲۴۳,۹۴۳	۱/۷۲	۱,۸۳۶,۱۹۴,۸۸۷	۴۲۴,۹۵۰,۵۵۳	قیرنفت

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

۵-۱-۲ کشورهای عمده مقصد صادرات ایران

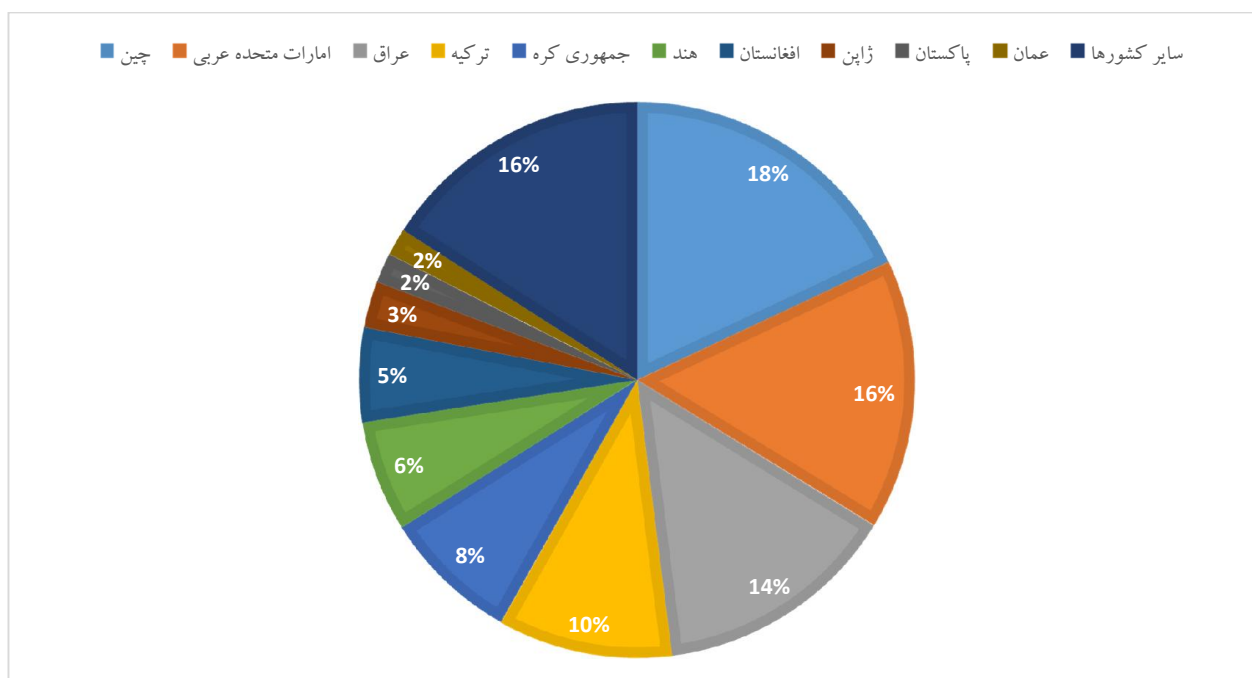
بر اساس آمار منتشره از سوی گمرک جمهوری اسلامی بیشترین صادرات ایران به کشورهای چین، امارات متحده عربی، عراق، ترکیه، جمهوری کره، هند، افغانستان، ژاپن، پاکستان و عمان می باشد. همانطور که ملاحظه می گردد بیشترین کاهش صادرات ایران از نظر ارزشی مربوط به کشور ژاپن و بیشترین افزایش مربوط به جمهوری کره می باشد.

جدول ۱۰-۱۲ کشور عمده مقصد صادرات طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با سال قبل

کشور مقصد	هفت ماهه سال ۱۳۹۴			هفت ماهه سال ۱۳۹۵			درصد تغییرات
	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	سهم ارزش	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	سهم ارزش	
چین	4,438,269,471	18,589,273,287	۱۸/۰۰	4,551,248,640	15,084,521,578	۱۹/۲۶	۲۳/۲۳
امارات متحده عربی	3,886,600,399	9,446,869,917	۱۵/۷۶	4,703,670,998	8,439,891,488	۱۹/۹۰	-۱۷/۳۷
عراق	3,508,692,090	8,560,614,715	۱۴/۲۳	3,596,312,200	8,933,154,629	۱۵/۲۲	-۲/۴۴
ترکیه	2,504,772,200	9,051,586,622	۱۰/۱۶	2,249,665,629	4,967,147,602	۹/۵۲	۱۱/۳۴
جمهوری کره	1,957,993,693	4,596,615,253	۷/۹۴	220,911,088	390,969,607	۰/۹۳	۷۸۶/۳۳
هند	1,595,786,600	5,208,013,277	۶/۴۷	1,604,250,914	3,936,603,455	۶/۷۹	-۰/۵۳
افغانستان	1,349,529,679	2,639,375,566	۵/۴۷	1,539,815,170	2,315,450,053	۶/۵۲	-۱۲/۳۶
ژاپن	669,876,495	1,670,975,626	۲/۷۲	896,402,713	1,825,521,260	۳/۷۹	-۸/۴۷
پاکستان	428,619,658	1,101,183,599	۱/۷۴	351,850,075	854,946,429	۱/۴۹	۲۱/۸۲
عمان	391,995,773	838,821,844	۱/۵۹	214,589,633	307,354,642	۰/۹۱	۸۲/۶۷
سایر کشورها	3,925,273,715	10,541,417,214	۱۵/۹۲	3,703,897,489	7,896,027,565	۱۵/۶۷	34

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

۵-۱-۳ صادرات غیر نفتی به تفکیک بخش های عمده

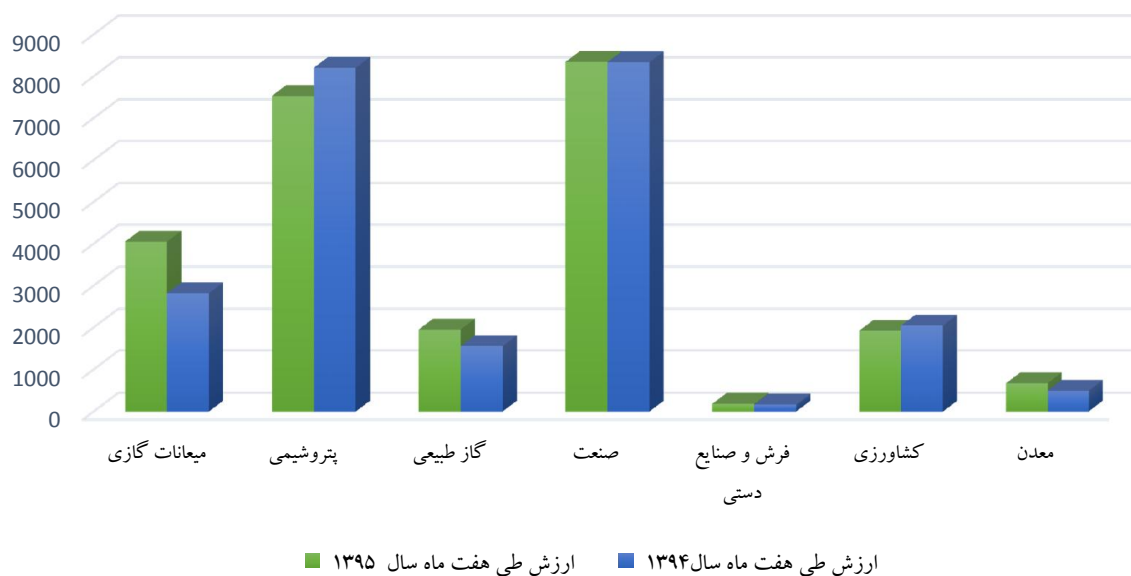
طبق آمار منتشره، طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵، بیشترین صادرات متعلق به بخش صنعت با ارزشی معادل ۸۳۴۴ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴، ۰/۱ درصد به لحاظ ارزشی افزایش داشته است. علاوه بر آن بیشترین کاهش صادرات غیر نفتی مربوط به پتروشیمی است که ارزش آن طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵، ۷۵۳۴ میلیون دلار بوده و نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴ از نظر ارزشی ۸ درصد کاهش یافته است. همچنین بیشترین تغییر در صادرات غیر نفتی در ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴ به ترتیب در بخش های میعانات گازی (افزایش)، معدن (افزایش) و گاز طبیعی (افزایش) مشاهده گردیده است.

جدول ۱۳- صادرات غیر نفتی طی هفت ماهه ۱۳۹۵ به تفکیک بخش های عمده

عنوان	۱۳۹۵		۱۳۹۴		درصد تغییرات	
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش	وزن
میعانات گازی	۴۰۵۰	۱۰۳۱۴	۲۸۲۱	۵۹۱۱	۴۳/۶	۷۴/۵
پتروشیمی	۷۵۳۴	۱۶۴۴۷	۸۲۰۵	۱۴۱۰۹	-۸	۱۶/۶
گاز طبیعی	۱۹۵۲	۸۸۳۲	۱۵۵۸	۴۲۱۰	۲۵	۱۱۰
صنعت	۸۳۴۴	۱۹۱۸۲	۸۳۳۸	۱۸۰۲۱	۰/۱	۶
فرش و صنایع دستی	۱۸۳	۶	۱۶۶	۷	۱۰	-۱۷
کشاورزی	۱۹۲۲	۲۵۲۶	۲۰۴۸	۲۱۳۹	-۶	۱۸
معدن	۶۷۲	۱۴۹۳۸	۴۹۷	۱۰۵۵۵	۳۵	۴۲

* بر اساس گروه بندی سازمان توسعه تجارت

ارزش صادرات غیر نفتی طی هفت ماه سالهای ۱۳۹۵-۱۳۹۴ به تفکیک بخش های عمده

۵-۱-۴ صادرات محصولات کشاورزی

مهمترین محصولات صادراتی بخش کشاورزی شامل پسته و مغز پسته، میوه های تازه، محصولات حیوانی، زعفران، کشمش، سیب زمینی، خرما و محصولات آبریزان می باشد. همان طور که مشاهده می گردد ارزش اقلام عمده محصولات کشاورزی طی هفت ماه سال ۱۳۹۵، ۱۹۵۷ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴، به لحاظ ارزشی ۳ درصد کاهش داشته است. قابل ذکر است که در بخش کشاورزی

طی ۷ ماهه امسال ۳ گروه دارای رشد ارزش دلاری بوده‌اند که عبارتند از: آبیان ۵۵٪، پسته و مغز پسته ۴٪، و زعفران ۲٪. هم‌چنین طی این مدت ۷ گروه دارای کاهش ارزش دلاری بوده‌اند که شامل چای ۶۷٪، سیب‌زمینی ۴۹٪، گل و گیاه ۳۰٪، خرما ۲۶٪، کشمش ۹٪، میوه و تره‌بار ۴٪ و محصولات حیوانی ۱٪ می‌باشد.

یکی از محصولات کشاورزی صادراتی، پسته و مغز پسته است که عمده کشورهای هدف صادرات این محصول آلمان، امارات، هنگ‌کنگ، عراق و هند می‌باشد. این محصول طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ به لحاظ وزنی ۶۲ هزار تن و به لحاظ ارزشی ۵۶۳ میلیون دلار صادرات داشته است. که نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴ از نظر ارزشی ۴ درصد افزایش داشته و به لحاظ وزنی تغییری نکرده است. یکی دیگر از انواع محصولات صادراتی این بخش، آبیان است که در میان انواع محصولات صادراتی بیشترین تغییرات را به لحاظ ارزشی و وزنی داشته است. به‌طوری‌که صادرات ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴ از نظر ارزشی ۵۵ درصد و از لحاظ وزنی ۶۲ درصد افزایش یافته است. عمده کشورهای هدف صادرات این محصول به آن‌ها صورت می‌گیرد، عبارتند از: عراق، ویتنام، کویت، چین، تایلند و امارات. سومین محصول صادراتی این بخش که تغییرات قابل توجهی داشته است، چای می‌باشد. صادرات چای طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ به لحاظ ارزشی ۷ میلیون دلار و از نظر وزنی ۵ هزار تن بوده است که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۴ از لحاظ ارزشی و وزنی به ترتیب ۶۷ و ۶۲ درصد کاهش داشته است. از عمده بازارهای هدف صادرات این محصول می‌توان به تاجیکستان، ازبکستان، ترکیه و ترکمنستان اشاره نمود.

جدول ۱۴- اقلام عمده صادرات محصولات کشاورزی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵

گروه کالایی	۱۳۹۵		۱۳۹۴		درصد تغییرات
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
میوه و تره‌بار	۵۲۱	۱۸۶۳	۵۴۲	۱۴۶۳	-۴
پسته و مغز پسته	۵۶۳	۶۲	۵۴۲	۶۲	۰
محصولات حیوانی	۲۷۹	۱۲۵	۳۸۲	۱۴۱	-۴
آبیان	۱۳۰	۴۲	۸۴	۲۶	۵۵
کشمش	۱۱۰	۴۸	۱۲۱	۵۷	-۹
زعفران	۸۷	۶۰ (تن)	۸۵	۵۷ (تن)	۲
خرما	۹۶	۸۷	۱۳۰	۹۱	-۲۶
سیب زمینی	۵۰	۲۸۸	۹۹	۲۷۰	-۴۹
گل و گیاه	۱۴	۳	۲۰	۵	-۳۰
چای	۷	۵	۲۱	۱۳	-۶۷
جمع اقلام عمده	۱۹۵۷	۲۵۳۳	۲۰۲۷	۲۱۲۸	-۳

۵-۱-۵ صادرات محصولات صنایع غذایی

صادرات محصولات صنایع غذایی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، به لحاظ ارزشی ۱۱۷۱/۶ میلیون دلار و به لحاظ وزنی ۶۹۷/۱ هزار تن بوده است که در مقایسه با سال ۱۳۹۴ از نظر ارزشی ۲/۹ درصد کاهش داشته است و از نظر وزنی تغییری نکرده است. در صنعت غذایی کشور طی ۷ ماهه امسال ۶ گروه دارای رشد ارزش دلاری بوده‌اند که عبارتند از: نوشیدنی‌ها ۶۶/۶٪، روغن نباتی ۴۹/۲٪، محصولات خوراکی گوناگون ۲۰/۶٪، اسانس و عرقیات ۷/۴٪، فرآورده های غلات ۶/۷٪، آب معدنی و آشامیدنی ۶٪، و در مقابل طی این مدت، ۷ گروه از محصولات غذایی با کاهش ارزش دلاری مواجه شده اند که شامل: قند و شکر ۳۵/۱٪، عسل ۳۲/۶٪، انواع کنسنتره و آمپویه ۱۹/۳٪، انواع کمپوت و کنسرو ۱۹٪، رب گوجه فرنگی ۹٪، فرآورده‌های لبنی ۶/۵٪ و خمیرمایه و ماکارونی ۲/۷٪ می‌باشند. از دلایل این روند کاهشی می‌توان به تحولات داخلی و یا افزایش قیمت صادراتی محصولات و عدم رقابت پذیری در کشورهای عراق، افغانستان، ترکیه، امارات و روسیه اشاره نمود.

همان‌طور که در جدول ذیل ملاحظه می‌گردد صادرات محصولات لبنی (به عمده کشورهای عراق، افغانستان، پاکستان، ترکیه و سوریه) طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ به لحاظ ارزشی ۳۵۷/۱ میلیون دلار بوده است که نسبت به زمان مشابه در سال ۹۴، ۶/۵٪ کاهش یافته است.

جدول ۱۵- ارقام محصولات صنایع غذایی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵

سهم ارزشی از کل صادرات صنایع غذایی (%)	درصد تغییرات		۱۳۹۴		۱۳۹۵		گروه کالایی
	وزن	ارزش	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	
۳۰/۴	-۸/۲	-۶/۵	۲۶۶/۴	۳۸۲	۲۴۴/۳	۳۵۷/۱	فرآورده های لبنی
۲۲	-۴	۱	۱۱۲	۲۵۵/۶	۱۰۷/۴	۲۵۸/۴	بیسکویت، نان، شیرینی و انواع شکلات
۹	۲۶	-۱۹	۳۳/۶	۱۲۹/۴	۴۲/۴	۱۰۴/۷	انواع کمپوت و کنسرو
۹/۴	۱۳	-۹	۷۰/۳	۱۲۱/۶	۷۹/۵	۱۱۰/۶	رب گوجه فرنگی
۲/۴	-۲/۴	-۲/۷	۳۲/۶	۲۹/۱	۳۸/۱	۲۸/۳	خمیرهای غذایی، ماکارونی و خمیر مایه
۴	-۱۱/۳	-۱۹/۳	۴۴	۵۸/۴	۳۹	۴۷/۱	انواع کنسانتره و آبمیوه
۱۱/۱	-۷	۲۰/۶	۴۹	۱۰۸/۳	۴۵/۵	۱۳۰/۷	محصولات خوراکی گوناگون
۱/۶	-۱۳/۵	۶	۱۷	۱۸/۳	۱۴/۷	۱۹/۴	آب معدنی و آشامیدنی
۳/۷	۳۲	۶/۷	۲۳/۱	۴۱/۶	۳۰/۵	۴۴/۴	فرآورده های غلات
۳/۵	۷۸	۴۹/۲	۱۵/۵	۲۷/۸	۲۷/۶	۴۱/۵	روغنهای نباتی
۱/۱	-۵	-۳۵/۱	۲۵/۵	۲۰/۲	۲۴/۲	۱۳/۱	قند و شکر و فرآورده های آن
۰/۶	۹/۵	۷/۴	۱/۲	۶/۷	۲/۳	۷/۲	اسانس ها و عرقیات
۰/۲	-۲۲	-۳۲/۶	۰/۹	۴/۶	۰/۷	۳/۱	عسل
۰/۵	۴۴	۶۶/۶	۵	۳/۶	۷/۲	۶	نوشیدنی ها
۱۰۰	۰	-۲/۹	۶۹۷	۱۲۰۷/۲	۶۹۷/۱	۱۱۷/۶	جمع کل

۵-۱-۶ صادرات گروه معدن و صنایع معدنی

پشتوانه غنی ذخایر معدنی کشور به حجم ۵۸ میلیارد تن و به ارزش ۷۷۰ میلیارد دلار بخش اعظم صنایع و خصوصاً صنایع مادر در کشور را پوشش داده تا با تکیه بر این منابع علاوه بر تأمین نیاز داخلی، سهم عمده‌ای از رقم صادرات کشور به معدن و صنایع معدنی یابد. معدن و صنایع معدنی در برگیرنده کلیه ارقام خام و فرآوری شده فلزی، غیرفلزی، مصالح ساختمانی و... با ماهیت معدنی می‌باشد که در میان مجموعه گروه‌های کالایی تولیدی و صادراتی کشور بخش قابل توجهی از صادرات محصولات غیر نفتی کشور را پوشش می‌دهد (حدود ۲۱٪). طیف وسیعی از انواع ارقام مواد اولیه، محصولات نیمه ساخته، محصولات نهایی در این گروه جای دارند. صادرات کشور طی دوره مذکور در مقایسه با مدت مشابه سال قبل در گروه کالایی مربوطه (ارقام عمده بخش معدن و صنایع معدنی) از لحاظ ارزشی ۱۴/۵ و از لحاظ وزنی ۱۲/۲ درصد رشد داشته است.

جدول ۱۶- صادرات ارقام عمده گروه معدن و صنایع معدنی طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با دوره مشابه سال قبل

گروه کالایی	۷ ماهه سال ۱۳۹۵		۷ ماهه سال ۱۳۹۴		درصد تغییرات	
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش	وزن
سنگ آهن	۳۶۳	۹۵۲۶	۲۶۸	۷۳۱۶	۳۵/۱	۳۰/۲
سنگ تزئینی خام	۷۲	۳۷۶	۵۶	۲۸۱	۲۹/۱	۳۱
جمع کل ارقام عمده معدنی	۴۳۵	۹۸۹۳	۳۲۴	۷۵۹۷	۳۴	۳۰/۲
چدن، آهن و فولاد	۱۵۰۷	۲۳۸۸	۱۳۲۴	۲۲۴۰	۱۳/۸	۵۱/۲
مصنوعات از چدن، آهن و فولاد	۲۷۳	۱۹۳	۲۶۶	۱۹۸	۲/۶	-۲/۴
مس و مصنوعات	۴۲۷	۱۱۸	۶۹	۱۲	۵۲۲	۹۲۶
آلومینیوم و مصنوعات	۱۴۳	۸۴	۱۸۳	۹۹	-۲۱/۶	-۱۵/۲

۴۲/۲	۴۲/۷	۳۹	۷۲	۵۶	۱۰۲	سرب و مصنوعات
۸۴	۲۶/۵	۴۰	۸۲	۷۳	۱۰۴	روی و مصنوعات
-۱۴/۶	-۳۳/۴	۸۰۷۹	۳۸۱	۶۹۰۰	۲۵۳	سیمان و کلینکر
-۰/۴	-۳۲/۴	۱۵۱۳	۳۲۹	۱۵۰۷	۲۲۲	چینی بهداشتی و آجر، کاشی و سرامیک
۸/۸	۶/۲	۲۱۷	۴۸	۲۳۶	۵۱	شیشه ساختمانی (فلت)
۳۲/۵	۲۷/۹	۱۶۷	۵۶	۲۲۲	۷۲	سنگ تزئینی کارشده
۱/۴	۱۲/۲	۱۲۶۰۴	۲۸۱۰	۱۲۷۷۷	۳۱۵۴	جمع کل اقلام عمده صنایع معدنی
۱۲/۲	۱۴/۵	۲۰۲۰۱	۳۱۳۴	۲۲۶۷۰	۳۵۸۹	جمع کل اقلام عمده معدن و صنایع معدنی

۵-۱-۷ صادرات گروه پتروشیمی

صنعت پتروشیمی که با هدف استفاده از ذخایر عظیم هیدروکربوری کشور شکل گرفته، متولی صناعی است که با استفاده از این ذخایر ارزش افزوده بالایی ایجاد می‌گردد که به آن صنایع تبدیلی می‌گویند. بی‌شک امروزه صنایع تبدیلی نقش حائز اهمیتی در اقتصاد کشور دارند که متأسفانه در حال حاضر بخش عمده‌ای از ظرفیت موجود در این صنایع بلا استفاده می‌باشد. برنامه‌ریزی در جهت حداکثر استفاده از توانمندی‌های داخلی، استقرار طرح‌های جدید بطور عمده در مناطق ویژه اقتصادی، تأمین مواد اولیه مورد نیاز توسعه صنایع تبدیلی، حمایت در جهت گسترش صنایع تبدیلی، ایجاد پروژه‌های مناسب در جهت افزایش حجم و تنوع محصولات می‌تواند در توسعه و پیشرفت این صنعت و در نتیجه سهم بیشتر در دستیابی به بازارهای جهانی نقش بسزایی داشته باشد. بر اساس اطلاعات جدول ذیل می‌توان بیان نمود که صادرات اقلام عمده پتروشیمی، اقلام عمده پایه نفتی و اقلام عمده شیمیایی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، به لحاظ ارزشی به ترتیب ۴۱۹۵/۷، ۱۷۴۷/۵ و ۸۶۱/۱ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴، به ترتیب ۱۵ درصد کاهش، ۰/۸ درصد افزایش و ۴۲ درصد افزایش یافته است.

جدول ۱۷- صادرات اقلام عمده گروه پتروشیمی، پایه نفتی و صنایع تبدیلی طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با دوره مشابه سال قبل

گروه کالایی	۷ ماهه سال ۱۳۹۵		۷ ماهه سال ۱۳۹۴		درصد تغییرات	
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش	وزن
مواد اولیه پلیمری	۱۹۵۳/۹	۱۶۴۵	۲۱۰۱/۶	۱۶۶۵/۵	-۷	-۱/۲
پروپان بوتان	۱۱۵۴/۵	۲۹۸۳	۱۵۴۲/۷	۳۱۱۲	-۲۵	-۴
متانول	۴۰۲/۵	۲۱۲۴/۵	۵۳۰	۲۳۲۱/۵	-۲۴	-۸/۴
پارازایلین	۱۹۲/۸	۲۶۲	۲۸۵/۹	۳۲۳	-۳۲	-۱۸/۸
کودها	۴۹۲	۱۹۳۵/۷	۵۲۸/۹	۱۶۷۴/۵	-۶	۱۵/۵
جمع اقلام عمده پترو شیمی	۴۱۹۵/۷	۸۹۵۰/۲	۴۹۸۹/۱	۹۰۹۶/۵	-۱۵	-۱/۶
قیر	۴۲۵/۶	۱۸۲۶/۷	۷۸۹/۹	۱۸۹۳	-۴۶	-۳/۵
انواع روغن	۱۲۹۹/۴	۲۸۶۸/۶	۹۰۷/۸	۱۱۰۹	۴۳	۱۵۸/۶
اسلک وکس	۲۲/۵	۳۳/۸	۳۵/۴	۵۱/۸	-۳۶	۳۴/۷
جمع اقلام عمده پایه نفتی	۱۷۴۷/۵	۴۲۲۹/۱	۱۷۳۳/۱	۳۰۵۳/۸	۰/۸	۵۵
رنگ	۵۰/۶	۲۲/۸	۶۶	۳۰/۵	-۲۳	-۲۵
رزین	۶۳/۶	۲۶/۴	۳۹	۲۰/۷	۶۳	۲۷/۵
شوینده	۱۲۶/۴	۱۷۰/۸	۱۳۵/۴	۱۸۱/۹	-۶/۶	-۶
آرایشی، بهداشتی	۲۰/۹	۸/۵	۱۹/۶	۷/۵	۶/۶	۱۳
محصولات پلیمری	۵۹۹/۶	۲۲۳/۳	۵۸۵	۲۰۸/۳	۲/۴	۷
جمع اقلام عمده شیمیایی	۸۶۱/۱	۴۵۱/۸	۸۴۵	۴۴۸/۹	۴۲	۱۶/۷

۵-۱-۸ صادرات دارو، تجهیزات پزشکی و آزمایشگاهی

از جمله مهم‌ترین صنایع در تجارت امروزی صنایع دارویی و تجهیزات پزشکی می‌باشد که به‌عنوان یکی از کلیدی‌ترین و عظیم‌ترین صنایع جهان مطرح است. بهره‌مندی از چنین صنایعی به منزله یکی از معیارهای مهم توسعه یافتگی کشورها شناخته می‌شود. از آن‌جا که برای تولید اکثر محصولات این صنایع از فناوری ساخت بالا استفاده می‌شود به همین دلیل این صنعت در گروه صنایع بالادستی و دانش بنیان طبقه بندی می‌گردد. تولیدات این صنعت به واسطه تخصصی بودن، تیراژ تولید مشخص و استفاده از تجهیزات ساخت فناوری بالا دارای ارزش افزوده بالاتری در مقایسه با تولیدات سایر صنایع با فناوری پیشرفته برخوردار هستند.

شایان توجه است که صادرات این گروه به دلیل وجود مشکلات و موانعی از قبیل تامین مواد اولیه، بالا بودن هزینه‌های ثبت در بازارهای هدف، عدم امکان جذب تکنولوژیهای روز دنیا بدلیل کمبود نقدینگی، عدم استمرار حضور در بازارهای هدف بدلیل فعالیتهای مستمر و کارشناسی شده شرکتهای رقیب نظیر ترکیه و اردن در بازارهای همسایه با مشکل روبه‌رو شده است.

همان‌گونه که در جدول ۱۴ مشاهده می‌گردد صادرات داروهای انسانی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، ۶۳ میلیون دلار ارزش داشته است که نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴، ۴۰ درصد افزایش داشته است. هم‌چنین صادرات تجهیزات پزشکی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ با ارزش ۷/۴ میلیون دلار از رشد ۳۹ درصدی برخوردار بوده است. علاوه بر آن، داروهای دامپزشکی در بین اقلام یاد شده از بیشترین رشد ارزشی و وزنی برخوردار بوده است. به‌گونه‌ای که طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، به لحاظ ارزشی و وزنی به ترتیب ۶/۸ و ۵/۷ میلیون دلار صادرات صورت گرفته که نسبت به زمان مشابه در سال ۱۳۹۴، به ترتیب ۱۴۳ و ۱۳۸ درصد افزایش یافته است.

جدول ۱۸- عملکرد صادرات اقلام عمده دارو و تجهیزات پزشکی طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با سال قبل

گروه کالایی	۷ ماهه سال ۱۳۹۵		۷ ماهه سال ۱۳۹۴		درصد تغییرات
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
داروهای انسانی	۶۳	۲/۵	۴۵	۳	۴۰
مواد اولیه دارویی	۲۵	۱۴	۱۴	۹	۷۴
داروهای دامپزشکی	۶/۸	۵/۷	۲/۸	۲/۴	۱۴۳
تجهیزات پزشکی	۷/۴	۰/۲	۵/۳	۰/۲	۳۹
تجهیزات آزمایشگاهی	۰/۳	۰/۰۱۸	۰/۸	۰/۰۲۸	-۶۳
جمع کل اقلام دارویی، تجهیزات پزشکی و آزمایشگاهی	۱۰۳	۲۲	۶۸	۱۵	۵۰

۵-۱-۹ صادرات گروه برق و مکانیک

یکی از صنایع مهم اقتصاد ایران، صنعت برق و مکانیک است که نقش قابل توجهی در رشد و توسعه کشور ایفا می‌کند. گروه برق و مکانیک در برگیرنده انواع وسایط نقلیه (زمینی و دریایی)، قطعات و لوازم یدکی، لوازم خانگی و اداری، ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی، برق و الکترونیک و ... می‌باشد. طبق جدول زیر صادرات اقلام مهم گروه برق و مکانیک طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، ۸۷۳/۳ میلیون دلار ارزش داشته است که در مقایسه با زمان مشابه در سال ۱۳۹۴ به لحاظ ارزشی از رشد ۲/۵ درصدی برخوردار بوده است.

جدول ۱۹- عملکرد صادرات اقلام مهم گروه برق و مکانیک طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با مدت مشابه سال قبل

گروه کالایی	۷ ماهه سال ۱۳۹۵		۷ ماهه سال ۱۳۹۴		درصد تغییرات
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
وسایط نقلیه زمینی و دریایی	۱۷/۶	۲/۹	۱۳/۲	۲	۳۳/۶
خودرو سواری					۳۱/۸

-۶۳/۶	-۵۳/۹	۶/۸	۱۸/۵	۲/۵	۸/۵	-تریلر و نیمه تریلر-
-۲۰/۶	-۳۷/۴	۳/۶	۱۶/۵	۲/۹	۱۰/۴	-تراکتور
-۸۶	-۸۷/۸	۷	۵۵/۶	۰/۹	۶/۸	قطعات منفصله سواری
-۳۴/۵	-۵۴	۴۳/۸	۱۸۲/۴	۲۷/۷	۸۴	قطعات و لوازم یدکی انواع خودرو
-۴/۴	-۴	۳/۵	۱۳/۵	۳/۴	۱۳	لاستیک، تایر و تیوپ برای انواع وسائط نقلیه
۱۰۴۲/۳	۱۰۵۱	۰/۱	۰/۴	۱/۶	۵	انواع کشتی، قایق و سایر شناورها و قطعات
-۷۹/۵	۳۳/۵	۰/۲	۰/۶	۰/۱	۰/۸	لکوموتیو و نواقل روی خط آهن و قطعات
لوازم خانگی و اداری						
۰/۳	-۱/۵	۵۱/۵	۱۵۷/۹	۵۱/۶	۱۵۵/۶	لوازم خانگی انرژی بر
۲۶/۲	۲۱/۷	۷۴/۵	۱۵۷	۹۴	۱۹۱/۲	لوازم خانگی غیرانرژی بر
۴۶/۴	۳۵	۲/۸	۵/۷	۴	۷/۷	مبلمان، دکوراسیون اداری و منزل و براق آلات
ماشین آلات و تجهیزات صنعتی						
۲۰/۸	۲۰/۱	۳	۱۶/۴	۳/۷	۱۹/۸	ماشین آلات صنایع غذایی
-۳۴/۲	۳۱/۵	۲۲/۲	۸۸/۱	۱۴/۶	۱۱۵/۹	سایر ماشین آلات و تجهیزات صنعتی
برق و الکترونیک						
۳۸/۲	۷۵/۹	۷/۸	۵۹/۴	۱۰/۸	۱۰۴/۴	انواع سیم و کابل
-۱۵/۶	۱۶/۳	۷	۳۸	۵/۹	۴۲/۲	انواع تابلو و تجهیزات برق صنعتی
-۷/۵	-۶۷/۳	۰/۶۲	۲۵/۴	۰/۵۸	۸/۳	انواع سوئیچ، تجهیزات مخابراتی و الکترونیکی
-۲۷/۳	-۵۱/۳	۰/۴	۳/۷	۰/۳	۱/۸	لوستر، چراغ و لوازم روشنایی
-۳/۷	۲/۵	۲۳۷/۲۲	۸۵۲/۳	۲۲۸/۴۸	۸۷۳/۳	جمع کل

۵-۱-۱۰ صادرات گروه نساجی و پوشاک

همان‌طور که مشاهده می‌شود صادرات کل این گروه طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ از ارزشی معادل ۶۰۰/۶ میلیون دلار برخوردار بوده است که نسبت به زمان مشابه در سال ۱۳۹۴، ۲/۹ درصد رشد داشته است. در این گروه، صادرات نساجی از بالاترین رشد در ارزش (۱۸/۴٪) برخوردار بوده؛ به‌گونه‌ای که در ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، صادرات آن ۱۶۹/۲ میلیون دلار ارزش داشته است در حالی که در ۷ ماهه سال ۱۳۹۴، به لحاظ ارزشی، تنها معادل ۱۴۲/۹ میلیون دلار صادرات صورت گرفته است. همچنین بعد از نساجی، صادرات فرش دستباف طی ۷ ماهه ۱۳۹۵ از نظر ارزشی ۱۶۶/۶ میلیون دلار بوده، که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۴، ۱۶ درصد افزایش یافته است.

جدول ۲۰- عملکرد صادرات فرش دستباف و اقلام عمده صنایع نساجی طی هفت ماهه سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با مدت مشابه سال قبل

سهم از کل صادرات گروه کالایی	۷ ماهه سال ۱۳۹۵		۷ ماهه سال ۱۳۹۴		درصد تغییرات		سهم از کل صادرات گروه (%)
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش	وزن	
فرش ماشینی و موکت	۱۷۰/۵	۲۹/۵	۱۷۸/۹	۲۸/۸	-۴/۷	۲/۴	۲۸/۳
نساجی	۱۶۹/۲	۵۹/۷	۱۴۲/۹	۴۷/۷	۱۸/۴	۲۵/۱	۲۸/۲
فرش دستباف	۱۶۶/۶	۳	۱۴۳/۶	۲/۸	۱۶	۷/۱	۲۷/۷
کفش	۴۹/۶	۹/۸	۵۶/۱	۸/۷	-۱۱/۶	۱۲/۶	۸/۳
وت بلو، کراست و چرم	۲۰/۲	۴/۱	۳۲/۳	۳/۵	-۳۷/۵	۱۷/۱	۳/۴
پوشاک	۲۴/۵	۲	۳۰	۲/۴	-۱۸/۳	-۱۶/۷	¼
جمع کل	۶۰۰/۶	۱۰۸/۱	۵۸۳/۸	۹۳/۹	۲/۹	۱۵/۱	۱۰۰

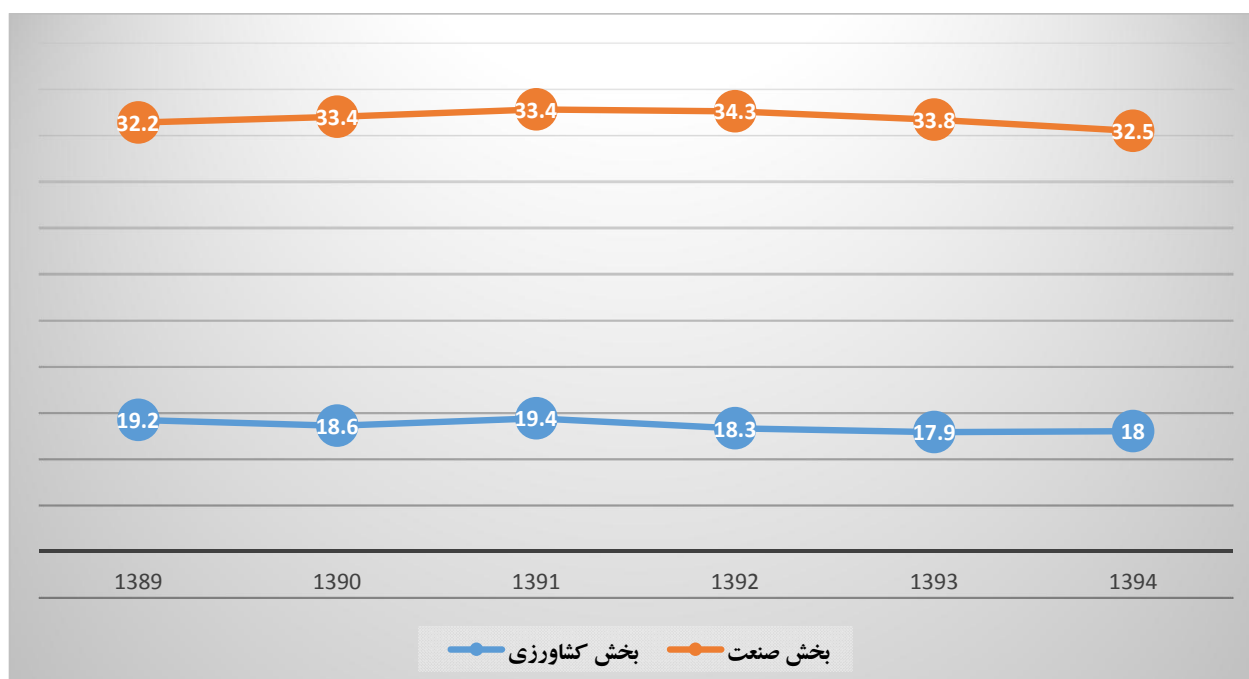
۶- اشتغال

در جدول ۱۸ نرخ اشتغال هر یک از دو بخش کشاورزی و صنعت طی سال‌های ۹۴-۱۳۸۹ ارائه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد طی سال‌های مذکور، بالاترین نرخ اشتغال برای بخش کشاورزی در سال‌های ۹۱ و ۱۳۸۹ و برای بخش صنعت در سال ۱۳۹۲ می‌باشد. علاوه بر این، نرخ اشتغال در بخش کشاورزی طی این سال‌ها با نوساناتی همراه بوده است. به طوری که نرخ اشتغال در سال ۸۹، ۱۹/۲ درصد بوده است که در سال ۹۰ کاهش یافته و به ۱۸/۶ درصد رسیده است؛ اما نرخ اشتغال در سال ۹۱ مجدداً افزایش می‌یابد و به حداکثر مقدار خود می‌رسد و پس از این دوباره روند نزولی خود را در پیش می‌گیرد به طوری که در سال ۹۴ به ۱۸ درصد رسیده است. در بخش صنعت نیز با توجه به هدف افزایش تولیدات و صادرات، تعداد شاغلین طی سال‌های ۹۲-۱۳۸۹ افزایش یافته که موجب رشد نرخ اشتغال این بخش در سال‌های مذکور می‌گردد. اما در سال‌های ۹۴ و ۱۳۹۳ این نرخ کاهش یافته به طوری که در سال ۹۴ به ۳۲/۵ درصد رسیده است. لازم به ذکر است که طبق آمار منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران نرخ اشتغال بخش کشاورزی در دو فصل بهار و تابستان سال ۱۳۹۵ به ترتیب برابر است با ۱۹/۱ و ۱۹/۴. همچنین نرخ اشتغال بخش صنعت نیز در دو فصل بهار و تابستان سال جاری به ترتیب ۳۱/۴ و ۳۱/۵ درصد گزارش شده است.

جدول ۲۱- سهم شاغلان کشور به تفکیک دو بخش کشاورزی و صنعت

بخش	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
کشاورزی	۱۹/۲	۱۸/۶	۱۹/۴	۱۸/۳	۱۷/۹	۱۸
صنعت	۳۲/۲	۳۳/۴	۳۳/۴	۳۴/۳	۳۳/۸	۳۲/۵

منبع: مرکز آمار ایران

۷- ماتریس تحلیل SWOT

۱-۷ نقاط قوت

۱. دارا بودن بخش کشاورزی از پتانسیل بالای تولید نسبت به بسیاری از کشورها
۲. تدوین راهبرد توسعه صادرات محصولات مهم صادراتی به ویژه محصولات با فناوری بالا با تأکید بر استفاده از مشوقها و بسته های اجرایی وجود ظرفیت های مشاوره ای و پیمانکاری مناسب جهت صدور خدمات فنی و مهندسی
۳. تنوع اقلیمی و تولیدی
۴. افزایش ظرفیت های تولید در برخی رشته های صنعتی، معدنی، کشاورزی، خدماتی و وجود مازاد قابل صدور.
۵. بر خورداری از ویژگی انحصار در تولید برخی از محصولات
۶. جاگیری تدریجی برخی از بنگاهها در بازارهای جهانی (پتروشیمی و ...)

۲-۷ نقاط ضعف

۱. سنتی بودن روش تولید در بخش کشاورزی
۲. ضعف در توانایی انطباق محصول براساس تحقیق و توسعه بازار صادراتی، محصول و فرایند به عنوان یکی از عوامل کلیدی موفقیت در بازارهای صادراتی
۳. نبود زیرساخت های مناسب صادرات کشاورزی
۴. نبود و یا ضعف تشکل های صنفی تولید و تجارت
۵. فقدان یا ضعف نام و نشان های بنگاه ها و محصولات ایران در تقریباً تمامی بازارهای جهان
۶. نبود تعاونی هایی جهت بسته بندی، صادرات، بازاریابی و ... جهت رشد تولیدات صنعتی و معدنی
۷. جایگاه ضعیف استاندارد در تولید محصولات
۸. ضعف شدید در تولید برای صادرات و تدوین طرح های توجیه فنی و اقتصادی عمدتاً براساس بازارهای داخلی و نه صادراتی
۹. ضعف عملیات بازاریابی
۱۰. نظام بانکی نامناسب برای صادرات
۱۱. قاچاق
۱۲. قیمت تمام شده بالا در بسیاری از کالاها و خدمات علیرغم وجود برخی مزیت های نسبی (انرژی و ...)
۱۳. ضعف سرمایه گذاری (در بخش کشاورزی)
۱۴. در اختیار بودن قسمت عمده ای از کل ترکیب صادرات غیرنفتی (شامل محصولات پتروشیمی، گازها و سایر فرآورده ها و مشتقات نفتی) به دست دولت
۱۵. تنوع اندک بازارهای صادراتی
۱۶. سهم بسیار پائین محصولات صادراتی در کل محصولات تولیدی اغلب بنگاه ها، بجز در برخی محصولات خاص صادرات گرا نظیر (پسته، زعفران، برخی محصولات پتروشیمی، خاویار و...)

۳-۷ فرصت ها

۱. امکان جذب سرمایه گذاری خارجی
۲. عزم دولت برای توسعه صادرات غیرنفتی
۳. رشد اقتصادی نسبتاً بالا در جنوب و شرق آسیا و بخصوص چین، هند به عنوان بازارهای اصلی روبه رشد محصولات پتروشیمی ایران
۴. وجود تنوع در سلابق مصرف کنندگان جهانی

۵. تقاضای بالای بازارهای جهانی و منطقه‌ای برای محصولات کشاورزی
۶. موقعیت ویژه جغرافیایی و تاریخی کشور برای ترانزیت کالا، مسافر، مبادله انرژی
۷. نزدیکی به بازار خاورمیانه و آسیای مرکزی
۸. وجود مشترکات فرهنگی با بازارهای پیرامونی و کشورهای اسلامی
۹. توسعه بنادر در جهت گسترش مناسبات تجاری و ترانزیت کالا
۱۰. برگزاری نمایشگاه‌های عرضه مستقیم کالا در کشورهای همسایه

۴-۷ تهدیدها

۱. ناملایمات جوی
۲. افزایش روز افزون شاخص‌های بهداشت جهانی تولید
۳. اعمال نظام تعرفه ناعادلانه علیه صادرات ایران
۴. شدت رقابت بسیار بالا از ناحیه کشورهای نظیر چین، سایر کشورهای جنوب و شرق آسیا، ترکیه و...
۵. همکاری نامناسب مؤسسات مالی و بانک‌های خارجی با صادرکنندگان
۶. تهدیدات نظامی ایالات متحده علیه ایران
۷. هزینه‌های مبادله بسیار بالا برای صادرکنندگان ایرانی
۸. الگو مصرف غلط در داخل کشور
۹. مشکلات ناشی از تسهیلات بانکی
۱۰. مقیاس کوچک تولید در بسیاری از بخش‌ها و زیر بخش‌ها بخصوص کشاورزی، خدمات، برخی رشته‌های صنعتی و معدن
۱۱. مشکلات ناشی از تعرفه‌های بالا حمل‌ونقل
۱۲. فعالیت رو به رشد کشورهای منطقه مثل عربستان و ترکیه
۱۳. عدم آگاهی کامل بازرگانان از قوانین گمرکی کشورهای مقصد
۱۴. عدم ثبات نرخ ارز و تورم بالا در کشور

۸- نتیجه گیری

منظور از اقتصاد مقاومتی یک اقتصاد فعال و پویا می‌باشد؛ نه یک اقتصاد منفعل و بسته؛ چنان‌که مقاومت برای دفع موانع پیشرفت و سعی و تلاش در مسیر حرکت به سمت جلو تعریف می‌شود. به عبارت دیگر اقتصاد مقاومتی در تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کننده قرار می‌گیرد لذا منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصادی سلطه ایستادگی می‌کند و سعی در تغییر ساختارهای اقتصادی موجود و بومی‌سازی آن بر اساس جهان‌بینی و اهداف دارد. فضای کلی اقتصاد مقاومتی بر این اساس است که حرکت با شیبهی مناسب و به‌صورت مستمر صورت گیرد و اقتصاد کشور تحت تأثیر نوسانات نامناسب داخلی و خارجی قرار نگیرد. یکی از ارکان مهم سیاست‌های اقتصاد مقاومتی که توجه ویژه‌ای به آن شده است، صادرات می‌باشد و از آن‌جا که اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی وابسته است، کاهش این درآمدها می‌تواند به اقتصاد کشور ضربه وارد کند. در چنین شرایطی یکی از راهکارها این است که صادرات غیرنفتی افزایش یابد. در واقع تحریم‌ها فرصت مناسبی هستند که به جای خام فروشی اکثر محصولات و کالاهای، محصولات نهایی تولید و ضمن ایجاد ارزش افزوده و تأمین نیازهای داخلی در این عرصه، به صادرات در بازارهای جهانی پرداخته شود. نگاهی به وضعیت تجارت خارجی کشور در ۷ ماه گذشته نشان از اهمیت توسعه صادرات غیرنفتی دارد به ویژه آن‌که در شرایط فعلی با وجود محدودیت‌ها و تأکید مقام معظم رهبری بر اقتصاد مقاومتی لزوم برنامه‌ریزی برای توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی بیش از پیش احساس می‌شود. در این راستا هدف برنامه ششم توسعه در تطبیق با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، توسعه صادرات غیرنفتی می‌باشد که برای دستیابی به آن ۴ راهبرد تأکید بر افزایش سهم صادرات خدمات و محصولات با فناوری برتر در صادرات کشور، تسهیل و گسترش خدمات تجاری و بازرگانی، جذب سرمایه‌گذاری خارجی به منظور تولید صادراتی، جلوگیری از انحصار و بازاریابی و گسترش حضور مؤثر بخش خصوصی در بازارهای بین‌المللی با تأکید بر بنگاه‌های خرد و کوچک در قسمت سوم گزارش ذکر گردید. بر اساس پیش‌بینی‌های برنامه ششم انتظار می‌رود که صادرات کالای غیرنفتی (بدون میعانات گازی) تا پایان سال ۱۳۹۵ به ۳۷۰۶۸ میلیون دلار برسد که نسبت به سال ۹۴، ۱۴/۵ درصد رشد داشته است. همچنین انتظار بر این است که تا پایان سال جاری کل واردات و صادرات کشور به ترتیب به ۷۹۹۶۰ و ۴۷۵۵۵ میلیون دلار برسد که در مقایسه با سال ۱۳۹۴ به ترتیب ۲۰ و ۱۳ درصد افزایش داشته است. علاوه بر آن این انتظار وجود دارد که در طی اجرای برنامه ششم، صادرات کالای غیرنفتی (بدون میعانات گازی) به ۵۸۶۷۶ میلیون دلار و کل صادرات غیرنفتی (بدون میعانات گازی) به ۷۵۰۹۲ میلیون دلار برسد که به ترتیب از رشد ۲۲/۲ و ۲۱/۸ درصدی برخوردار خواهند بود. مهم‌ترین چالشی که در زمینه صادرات غیرنفتی کشور وجود دارد این است که بیشتر محصولات صادراتی ایران محصولاتی هستند که در گروه کالاهای واسطه‌ای و اولیه قرار می‌گیرند و همان‌طور که در بخش‌های پیشین ذکر شد تولید آن‌ها در کشور پیرو ساختار دولتی است. اگر اقدام و عمل در اقتصاد مقاومتی مد نظر باشد، علاوه بر توجه به برون‌گرایی در اقتصاد و تمرکز ویژه به افزایش تولید و صادرات، بهره‌مندی از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های داخلی برای رشد و توسعه اقتصاد نیز لازم است. افزایش ۴ درصدی صادرات غیرنفتی در هفت ماهه ابتدایی سال ۱۳۹۵ نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۴ نشانه‌ای از اقدام و عمل در چارچوب اقتصاد مقاومتی است. با تکیه بر مقاومتی بودن اقتصاد، صادرات غیرنفتی (بدون احتساب خدمات) که برای سال ۱۳۹۵ در نظر بوده، ۵۰۰۰۰ میلیون دلار می‌باشد که از این مقدار تاکنون ۲۴۶۵۷ میلیون دلار تحقق یافته که نسبت به اهداف کل سال ۹۵، ۴۹ درصد به وقوع پیوسته است. همچنین کشورهای چین، امارات متحده عربی، عراق، ترکیه، جمهوری کره، هند و افغانستان از جمله کشورهایی هستند که خریدار محصولات صادراتی ایران طی ۷ ماهه سال ۹۵ بودند. با توجه به ارقام گزارش شده طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵ بالاترین صادرات مربوط به میعانات گازی بوده که در مقایسه با مدت مشابه در سال ۱۳۹۴، ۴۳/۶ درصد افزایش یافته است. علاوه بر این بخش‌های معدن، گاز طبیعی، فرش و صنایع دستی و در آخر صنعت نیز سهم قابل توجهی در افزایش صادرات غیرنفتی داشته‌اند (جدول ۱۳). در بخش کشاورزی طی ۷ ماهه سال ۱۳۹۵، صادرات پسته و مغز پسته ۵۶۳ میلیون دلار ارزش داشته و نسبت به ۷ ماهه سال گذشته، ۴ درصد رشد داشته؛ در حالی که ارزش صادرات آبریان طی این مدت ۱۳۰ میلیون دلار بوده است که در مقایسه با سال ۱۳۹۴، ۵۵ درصد افزایش داشته است. در بخش صنایع غذایی نیز صادرات انواع نوشیدنی نسبت به سایر اقلام طی ۷ ماهه سال ۹۵ به لحاظ ارزشی از رشد بالایی برخوردار بوده است. همچنین در گروه معدن و صنایع معدنی و نیز گروه پتروشیمی، طی ۷ ماهه سال جاری نسبت به ۷ ماهه سال قبل بالاترین رشد به لحاظ ارزشی به ترتیب متعلق به مس و مصنوعات و رزین می‌باشد. در گروه دارو، تجهیزات پزشکی صادرات داروهای دامپزشکی از بالاترین رشد به لحاظ ارزشی طی ۷ ماهه سال ۹۵ نسبت به سال ۹۴ برخوردار بوده است. در گروه برق و مکانیک طی ۷ ماهه سال ۹۵ نسبت به ۷ ماهه سال گذشته در مجموعه وسایط نقلیه زمینی و دریایی، انواع کشتی، قایق و سایر شناورها و قطعات، در مجموعه

لوازم خانگی و اداری، انواع مبلمان، دکوراسیون اداری و منزل و یراق‌آلات، در مجموعه ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی، ماشین‌آلات (بجز ماشین‌آلات صنایع غذایی) و تجهیزات صنعتی و در مجموعه برق و الکترونیک، انواع سیم و کابل به لحاظ ارزشی بالاترین رشد صادرات را داشته‌اند. و در نهایت در گروه نساجی و پوشاک، صادرات نساجی در مقام اول و در مقام دوم صادرات فرش دستباف بیشترین افزایش در ارزش را داشته‌اند. البته قابل توجه است که با سرمایه‌گذاری و افزایش تولیدات در بخش‌هایی که صادرات پایینی داشته‌اند و یا نرخ تغییرات صادراتشان منفی بوده است، می‌توان به افزایش و رشد صادرات غیرنفتی کمک نمود که این نیز به نوبه خود علاوه بر افزایش درآمدهای غیرنفتی موجب افزایش نرخ اشتغال در بخش‌های مربوطه خواهد شد.

منابع

- ۱- مرکز آمار ایران
- ۲- گمرگ جمهوری اسلامی ایران
- ۳- سازمان توسعه تجارت ایران
- ۴- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
- ۵- سند تفصیلی برنامه ششم توسعه
- ۶- سند تطبیق برنامه ششم توسعه با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
- ۷- پیغامی، عادل (۱۳۹۱). پرونده اقتصاد مقاومتی، ماهنامه آموزشی اطلاع‌رسانی معارف، شماره ۹۳، ص ۹-۱۰.
- ۸- www.imf.org
- ۹- www.tradingeconomics.com
- ۱۰- www.worldbank.org